

AKTUÁLNÍ OTÁZKY PÉČE O DĚTI SEPAROVANÉ OD RODIČŮ

SBORNÍK Z XVI. CELOSTÁTNÍHO SEMINÁŘE

**„VZTAHY A VAZBY DÍTĚTE V NÁHRADNÍ
RODINNÉ PÉČI A V ÚSTAVNÍ VÝCHOVĚ“**

BRNO, 21. – 22. 9. 2016

XVI. celostátní seminář: Slovo úvodem <i>Eva Rotreklová, TRIADA - Poradenské centrum, z.ú. Brno</i>	4
Úvodní slovo veřejné ochránkyně práv <i>Anna Šabatová, Veřejná ochránkyně práv ČR</i>	5
Aktuální otázky související se sociálně-právní ochranou dětí <i>Kateřina Šlesingerová, Klára Joklová, MPSV ČR</i>	6
Aktivita ve prospěch ohrožených dětí a rodin ve Zlínském kraji <i>Helena Miklová, Krajský úřad Zlínského kraje</i>	14
Vztahová vazba. Pevná vztahová vazba, potřeby dětí a pěstounská péče na přechodnou dobu. Kazuistický seminář. <i>Eva Rotreklová, Jiří Hort, TRIADA-Poradenské centrum, z. ú.</i>	24
Vztahová vazba pohledem rodinných systémů <i>Eva Pávková, psychologka NRP, Brno</i>	25
Stabilní rodinné prostředí po návratu dítěte z pěstounské péče na přechodnou dobu k rodičům <i>Gabriela Lockerová, TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.</i>	26
Asociace Dítě a Rodina – představení <i>Svatava Poulson, Petra Kačírková, Asociace Dítě a Rodina</i>	29
Aktuální problémy pěstounské péče z pohledu veřejného ochránce práv <i>Hana Zaplatílková, Kancelář VOP Brno</i>	31
Aktuální problematika ÚMPOD <i>Stanislava Kopecká, Lucie Pacnerová, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí ČR</i>	35
Výběr z judikatury správních soudů ve věcech rodinného práva <i>Petr Sedlák, Eva Sigmundová, Krajský soud v Brně</i>	37
Předběžné opatření jako řešení významné záležitosti, na které se rodiče nemohou dohodnout <i>Renáta Šínová, PrF UP Olomouc</i>	43
Nabídka vzdělávání metody My Backpack	49

Na přípravě XVI. ročníku celostátního semináře se podíleli:
Eva Rotreklová, Miriam Pallová, Eva Valentová, Lenka Vyzourková, Gabriela Lockerová, Svatoslava Kalábová, Irena Stejskalová, Lucie Janečková Preislerová, Jiří Hort, Viktor Janč

Slovo úvodem

Eva Rotreklová, TRIADA – Poradenské centrum, z.ú. Brno

Téma vztahové vazby, které jsme zvolili jako profilové pro letošní seminář, považujeme v práci s ohroženými rodinami a dětmi za zásadní. Přesvědčujeme se o tom v naší každodenní praxi a potvrzuje to i aktivita Ministerstva práce a sociálních věcí, které připravilo vzdělávací program s tímto tématem pro pracovníky doprovázejících organizací a odborných služeb. Bez porozumění tématu vztahové vazby je velmi obtížné, téměř nemožné, poskytovat doprovázení a odborné služby v péči o děti. Důležitost tématu narůstá se zvyšujícím se počtem dětí umístěných v péči na přechodnou dobu, kde by tyto znalosti, porozumění potřebám dítěte a praktické dovednosti, měly být součástí základní kvalifikace. V rámci vzdělávání pěstounů jsme proto v letošním roce toto téma označili za prioritu nejen v programu semináře, ale také ve vzdělávání pěstounů.

V systému sociálně právní ochrany dětí, v sociálních službách, v dětských domovech, ve školách i v justici je však stále řada pracovníků, kteří o významu vztahů a vazeb pro zdravý vývoj dítěte nemají potřebné informace, podceňují ho, v některých případech i znevažují. Závažná je i skutečnost, že se s tímto postojem se setkáváme i u odborníků z akademických kruhů, kteří vychovávají a vzdělávají budoucí generaci odborníků.

Brněnský seminář reflektuje vývoj v předcházejícím roce i aktuální situaci v oblasti péče o ohrožené děti, upozorňuje na důležitá témata a nabízí metody pro praxi. Jestliže seminář nese ve svém názvu „péče o děti separované od rodičů“, pak jsme se letos dostali jeho zaměřením a obsahem na samou podstatu. Pokud toto setkání přispělo k porozumění důležitosti a významu tématu vztahové vazby a motivuje účastníky k jejímu hlubšímu studiu, je to další krok ke zlepšení životních podmínek ohrožených dětí a jejich rodin.

Dovolu mi i několik slov k aktuální situaci. Za poslední dva roky se výrazně zvýšil počet pěstounů na přechodnou dobu a počet dětí, které našly individuální péči v situaci, kdy jejich rodiče jim ji poskytnout nemohou. Je to významné zlepšení a patří velké uznání těm, kteří se rozhodli pro tuto náročnou a smysluplnou profesi. S rozvojem tohoto institutu a umísťování dětí v krizové situaci se ale vynořují bílá místa systému SPOD, které je nutno urychleně zaplnit. Mám na mysli zejména odbornou multidisciplinární práci s rodinou umístěného dítěte a obnovu funkcí rodiny tak, aby se dítě co nejdříve mohlo vrátit k rodičům nebo do širší rodiny. Není možné nadále uvažovat pouze ve schématu „problémy v rodině = umístění dítěte“ a čekat, zda rodiče situaci sami změní. Je třeba si klást otázku, za jakých podmínek dítě může v rodině zůstat nebo se do ní vrátit. Musíme se naučit konkrétně stanovit v čem má rodina dlouhodobě nebo aktuálně oslabeny své funkce, v čem nemůže dítěti zajistit potřebnou péči. Následně pak poskytnout takové služby, aby tyto funkce byly doplněny nebo nahrazeny zvenčí a dítě mohlo v rodině zůstat nebo aby umístění dítěte bylo jen krátkodobé. Není vždy v možnostech rodičů zajistit změnu, a přesto je nutné zachovat to, co je pro dítě nenahraditelné – výlučné vztahy a vazby, důvěru a jistotu dítěte v pečující osobě.

V řadě případů bychom se vyhnuli dlouhodobému umístění dítěte mimo rodičovskou péči, které je zdrojem nejistoty, selhání a ztráty a je pro dítě vždy stresující a traumatizující. Samozřejmostí by měla být důsledná, ale hlavně odborná prevence, mnohé tyto rodiny jsou dlouhodobě v evidenci OSPOD bez účinné podpory a nástrojů vedoucích ke změně situace dítěte. Jedině tak budeme naplňovat nejlepší zájem dítěte v duchu Úmluvy o právech dítěte.

Tím se také dostáváme k dalším tématům a přípravě programu semináře v roce 2017, který se bude konat ve dnech 20. a 21. 9. 2017. Přijměte srdečné pozvání na 20. - 21. září v příštím roce.

Brno, listopad 2016

Úvodní slovo

Anna Šabatová, veřejná ochránkyně práv

Vážené dámy a pánové,

děkuji Evě Rotreklové za pozvání, ale především za to, že již 16 let pořádá tento seminář. Ceníím si toho, že Vás všechny mohu přivítat na půdě Kanceláře veřejného ochránce práv, i celkové spolupráce s Triadou.

Jsem přesvědčena o důležitosti a přínosu pravidelných setkání. I vydařené jednorázové akce totiž předčí v tom, že lidem, kteří se o problematiku skutečně zajímají, nabízejí bezpečné (známé) zázemi, dlouhodobé vazby a neutuchající inspiraci a povzbuzení.

Letošní téma „Vztahy a vazby dítěte v náhradní rodinné péči a v ústavní výchově“ je pro mě až mrazivě aktuální.

Nikdo z nás nepochybuje o důležitosti těchto vazeb. Že děti, které neměly štěstí oné základní vazby (třeba i k někomu jinému než biologickému rodiči) a ani později nezažily hlubší vazby, mají život daleko těžší. Nebude se jim pravděpodobně tolik dařit žít ve vztazích, což více či méně určuje úspěšnost naší existence ve společnosti vůbec. Jestli dokážeme žít ve vztazích. A to v těch nejbližších, rodinných, i těch společenských, na pracovišti. Jestli dokážeme sehnat práci a udržet si ji. Jestli dokážeme vůbec založit rodinu, ale i udržet si ji.

To není jen takové plané teoretizování. Nedávno jsem se seznámila s výzkumem na velkém vzorku populace, který zjistil, že starší lidé, kteří žijí v rodinách a udržují pravidelné kontakty alespoň se třemi členy rodiny, žijí asi o 5 let déle, než osamělí senioři, kteří třeba i sportují a žijí velice aktivním společenským životem. Samotný dlouhodobý život v užších vztazích tedy podstatně ovlivňuje i délku dožití. To je pro mne velmi zajímavá informace. Rodina, i když může přinést i konflikty, má zásadní vliv na celý náš život, na to, co je nám dáno v útlém dětství, jestli se naučíme a dokážeme mít vztahy.

I proto pro mne bylo včera velice těžké podepsat zprávu ve věci, o které jsme s kolegy dlouze diskutovali. Případ nás všechny velice zasáhl. Pěstounská rodina přijala pět sourozenců. Všechny děti si v rodině vybudovaly pevné vazby. Po několika letech však jedno z dětí tragicky zemřelo. Orgán sociálně-právní ochrany dětí zbylé čtyři sourozence z pěstounské rodiny okamžitě odňal a rozdělil je do dvou náhradních rodin. Nemohli se pak stýkat mezi sebou, ani s původními pěstouny, k nimž již měli velmi silné vazby.

Ten případ je pro mne ještě stále velice živý. Kladu si mnoho otázek. Bylo to opravdu nutné? Pomohlo to dětem? Existovaly další možnosti, jak přechodně vytvořit bezpečné prostředí, než se prošetří, co se stalo? Pomůže někdo všem účastníkům tragédie, aby se s ní společně vypořádali?

Přeji Vám, aby se vám i v těch nejnáročnějších situacích dařilo nalézat dobrá řešení.

Aktuální otázky související se sociálně-právní ochranou dětí

Kateřina Šlesingerová, Klára Joklová, MPSV ČR

VÚDDŠŠŠZŠŠJ Chrastava

- Na základě šetření kanceláře Veřejného ochránce práv zjištěno závažné porušování práv dětí umístěných v zařízení
- Výchova byla založena na represii a omezování základních práv a potřeb dětí
- Docházelo ke zneužívání postavení moci a k popření lidské důstojnosti umístěných dětí
- Starší chlápci využívání k udržování pořádku ve skupině
- Nepředvídatelný, represivní bodový systém trestající i projevy běžného lidského chování
- V minulosti obdobná situace v Zařízení pro děti cizince Permon, VÚ Králíky nebo DDŠ Liběchov

Rozdíl mezi ústavní výchovou a ochrannou výchovou

• Ústavní výchova

- nesmí vyústit v úplnou izolaci dítěte!
- nebezpečnost pobytu dítěte na svobodě sobě nebo svému okolí nelze řešit prostřednictvím nařízení ústavní výchovy, slouží k tomu jiné nástroje (převzetí a držení ve zdravotnickém zařízení, ochranná výchova, ochranné léčení, zabezpečovací detence)

• Ochranná výchova

- musí být izolací dítěte, jelikož pobyt dítěte na svobodě je nebezpečný
- jakmile nebezpečnost pobytu dítěte na svobodě pomine, musí být zrušena

Umístění dítěte mimo rodinu v systému rodinněprávních opatření

• Umístění dítěte mimo rodinu je vždy zásahem do:

- práva dítěte na ochranu rodinného života;
- práva dítěte na ochranu soukromého života (vztahy s přirozeným prostředím dítěte mimo rodinu);
- osobní svobody dítěte (k tomu viz náleze Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1945/08 – „rodinné prostředí je tedy pro dítě prostorem svobody a jakékoliv jiné prostředí za prostor osobní svobody dítěte proto považovat zásadně nelze. Posledně uvedené platí především pro zařízení zřizovaná orgány veřejné moci, tedy především ústavní zařízení, která mají (nutně) vlastní režim, který vnucují (v souladu se zákonem) svým chovancům.“;
- práva dítěte na příznivý vývoj (v případě ústavní péče – ústavní péče jako ohrožující faktor);
- identity dítěte;
- kulturních práv dítěte (v případě ústavní péče – omezená možnost účastnit se na kulturním životě v komunitě)

Umístění dítěte mimo rodinu v systému rodinněprávního opatření

- zásah do všech těchto práv musí být **vyvážen** zájmem na ochraně jiných práv (zájmů) dítěte
 - je třeba hledat přiměřenost mezi jednotlivými právy (zájmy) dítěte, které v konkrétním případě stojí proti sobě a nemohou být zachovány v plné míře
- **Algoritmus pro hledání přiměřenosti** – princip proporcionality, a z něj vyplývající požadavek:
 - vhodnosti
 - potřeby
 - přiměřenost v užším smyslu

Princip (test) proporcionality

1. Definování legitimního cíle – legitimní cíl musí v případě rodinněprávního opatření spočívat vždy v ochraně některého ze zájmů (práv) dítěte, v ničem jiném!
2. Postupné zodpovězení tří otázek:
 - A. Je opatření **vhodné** – **objektivně způsobilé vést k naplnění sledovaného cíle?**
 - B. Je opatření **potřebné** – představuje ze všech prostředků, které ke splnění sledovaného cíle mohou vést, ten **nejmírnější a nejméně omezující?**
 - C. Je opatření **přiměřené v užším smyslu** – není užitek, který dítě z opatření bude mít, v **nepoměru s cenou, kterou za něj bude muset zaplatit?**

Školská zařízení podle míry intenzity zásahu do osobní svobody dítěte

- **Zařízení bez izolační funkce** (přesto se vždy jedná o omezení osobní svobody)
 - dětský domov
- **Zařízení s izolační funkcí** (v závislosti na uplatňovaném režimu mohou vyústit až ve zbavení osobní svobody)
 - dětský domov se školou
 - výchovný ústav
 - diagnostický ústav
- **nezbytnost existence zákonného a legitimního důvodu** pro takovou míru intenzity zásahu do osobní svobody dítěte

Zákonný a legitimní důvod zásahu do osobní svobody dítěte v návaznosti na typ zařízení

• Dětský domov se školou

– děti s ÚV - 2 zákonné podmínky pro umístění dítěte do DDŠ, které musí být splněny současně

1. Zdravotní diagnóza

- závažné poruchy chování
- přechodná nebo trvalá duševní porucha

+

2. legitimní účel intenzivního zásahu do osobní svobody

- dítě není z důvodu své zdravotní diagnózy schopno, a to ani s podporou, docházet do školy v přirozeném prostředí

Systemový rozvoj a podpora procesů sociálně-právní ochrany dětí

Individuální projekt MPSV financovaný z OPZ ESF

Termín realizace 1.1.2016 – 30.6.2019

přímé a aktivní zapojení
krajů v průběhu celé
realizace projektu

nepřímé zapojení krajů, sdílení
výstupů, připomínkování, dílčí
pilotní ověřování v krajích

Zapojení krajů

KRAJ	AKTIVITA 1	AKTIVITA 4	AKTIVITA 2	AKTIVITA 3
Praha	ANO	ANO	ANO	ANO
Středočeský kraj	ANO	ANO		ANO
Jihočeský kraj		ANO		
Kraj Vysočina	ANO	ANO	ANO	ANO
Jihomoravský kraj	ANO			
Olomoucký kraj	ANO	ANO		ANO
Ústecký kraj	ANO			
Zlínský kraj	ANO			
Pardubický kraj	ANO	ANO		
Karlovarský kraj	ANO		ANO	
Královehradecký kraj	ANO	ANO	ANO	ANO
Moravskoslezský kraj	ANO	ANO	ANO	ANO

Aktivita 1: Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD

Základní východiska

- Potřeba dalšího posílení kapacit OSPOD v oblasti síťování služeb pro ohrožené rodiny a děti
- Potřeba aktivizace, podpora komunikace všech klíčových aktérů
- Podpora efektivního využívání stávajících zdrojů v systému

Podaktivity

- Podpora síťování služeb na lokální úrovni
- Preventivní služby na podporu rodiny
- Inovativní služby na podporu rodiny
- Implementace výstupů do systému

Aktivita 1: podaktivity a cíle

1. Podpora síťování služeb na lokální úrovni 2016 -2019

- Podpora lokálních síťů (LS) pro zapojené OSPOD, kraje
- Definice a vytvoření této lokální pozice, možnosti implementace pozice do systému
- Průběžné metodické vedení lokálních síťů
- Zajištění sdílení zkušeností, propojování aktérů, podpora komunikace v síti služeb
- Analýza lokálních sítí služeb, vytváření modelu minimální sítě služeb

2. Preventivní služby na podporu rodiny 2017 –2018

- Analýza preventivních služeb pro ohrožené rodiny a děti v ČR
- Analýza systémů preventivních služeb vzahraní, vč. příkladů dobré praxe
- Vytvoření modelu preventivních služeb v ČR –syntéza obou analýz

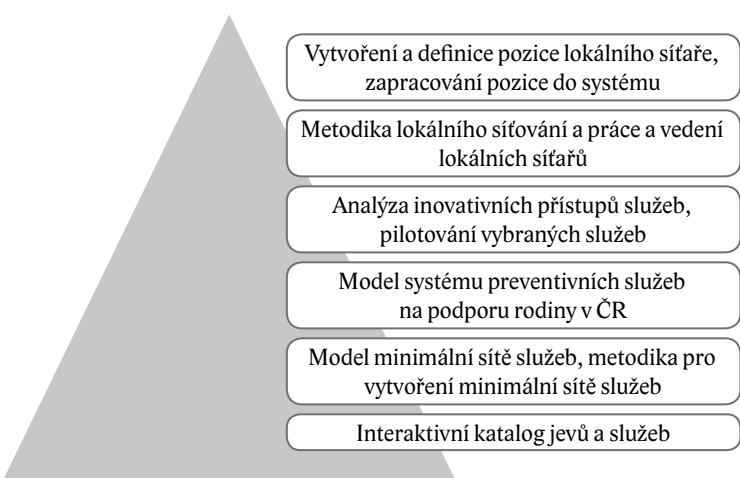
3. Inovativní služby na podporu rodiny 2017 -2018

- Analýza inovativních přístupů a služeb pro ohrožené rodiny a děti
- Vytvoření metodik k vytipovaným potřebným službám
- Pilotní ověření vytipovaných služeb na vybraném území

4. Implementace výstupů do systému –v pilotních územích 2018 -19

- Zapracování výstupů podaktivit do systému –pilotní oblasti
- Přenos dobré praxe napříč kraji v ČR

Aktivita 1: výstupy aktivity

Vytvoření a definice pozice lokálního síťáře, zapracování pozice do systému

Metodika lokálního síťování a práce a vedení lokálních síťů

Analýza inovativních přístupů služeb, pilotování vybraných služeb

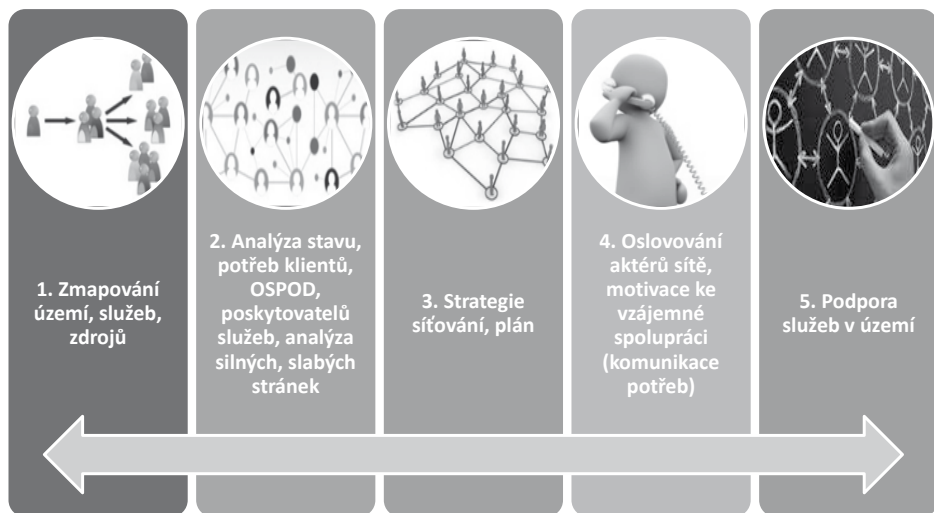
Model systému preventivních služeb na podporu rodiny v ČR

Model minimální sítě služeb, metodika pro vytvoření minimální sítě služeb

Interaktivní katalog jevů a služeb

Zapojeno 120 ORP v 11 krajích, celkem 84 lokálních a 11 krajských sítařů

Náplň práce lokálního sítaře

Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD

Výstupy aktivity

- Model minimální sítě služeb, metodika pro vytvoření minimální sítě služeb
- Metodika lokálního síťování a práce a vedení lokálních sítařů
- Interaktivní katalog jevů a služeb
- Analýza preventivních služeb pro ohrožené rodiny a děti vČR
- Analýza systémů preventivních služeb zahraničí, vč. příkladů dobré praxe
- Model systému preventivních služeb na podporu rodiny vČeské republice včetně návrhu systémového ukotvení těchto služeb
- Analýza inovativních přístupů a služeb pro ohrožené rodiny a děti

Aktivita 2: Monitorování a řízení kvality v oblasti SPOD

Základní východiska

- Absence relevantních a validních datv oblasti systému péče o ohrožené děti a rodiny.
- Chybějící data = omezená možnostprůběžného analyzování dat ajejich minimální koherence zapříčiňují, že není možné efektivně reagovat na potřeby v dané oblasti (a to jak na potřeby samotných klientů, tak i potřeby pracovníků v systému).
- VýtkavýboruOSN pro práva dítěte (květen 2011) – doporučení, aby Česká republika centralizovala a posílila svůj mechanismus pro sběr a analýzu údajů o všech dětechdo 18 let ve všech oblastech, na něž se vztahuje Úmluva o právech dítěte.

Monitorování a řízení kvality v oblasti SPOD

Podaktivity

- Tvorba statistického monitorovacího systému
- Tvorba kvalitativního monitorovacího systému

Výstupy aktivity

- Návrhy systémů statistického sběru dat a systému monitoringu kvality

Aktivita 3: Celoživotní vzdělávání pracovníků v oblasti SPOD

Zaměření na vytvoření modulu celoživotního vzdělávání pracovníků OSPOD a PO

Souvisí s legislativními normami a standardy, které hovoří o povinnosti se vzdělávat v oblasti SPOD

Navazuje na chybějící ucelený systém vzdělávání zaměřený na pracovníky v SPOD

MPSV jako ústřední orgán veřejné správy podporuje celoživotní vzdělávání pracovníků a považuje za nezbytné zabývat se vzdělávacími potřebami pracovníků v oblasti SPOD

Celoživotní vzdělávání pracovníků v oblasti SPOD

Cíle aktivity

- Vytvořit návrh jednotného a uceleného systému vzdělávání pro pracovníky OSPOD a PO napříč kraji a obcemi s rozšířenou působností
- Vytvoření podkladu k dalším aktivitám metodického oddělení Odboru ochrany práv dětí
- Vytvoření definice ucelených specifických kompetencí pro práci s ohroženými rodinami a dětmi
- Kvalitní a ucelený systém vzdělávání jako součást prevence syndromu vyhoření pracovníků v oblasti SPOD

Aktivita 4: Rozvoj náhradní rodinné péče

Podpora dalšího rozvoje náhradní rodinné péče nastavením procesů v oblasti zprostředkování, příprav a dalšího vzdělávání a podpory pěstounských rodin

Podaktivity

- Pilotní ověření nastavení předpokladů pro přijetí dítěte do rodiny
- Návrh kritérií kvality příprav na přijetí dítěte do NRP a následného vzdělávání pěstounů
- Nové postupy v procesu zprostředkování NRP a podpory pěstounských rodin pečujících o děti se specifickými potřebami
- Analýza situace příbuzenské pěstounské péče

Rozvoj náhradní rodinné péče

Výstupy aktivity

- Analýza stávajícího systému posuzování žadatelů o NRP
- Manuál posuzování žadatelů o NRP
- Analýza stávajícího stavu vzdělávání žadatelů o NRP / pěstounů
- Doporučení systémových změn v oblasti zajištění příprav a následného vzdělávání žadatelů o NRP / pěstounů
- Návrh implementace systému průběžného vzdělávání a supervize lektorů PRIDE
- Analýza potřeb rodin pečujících o děti se specifickými potřebami
- Manuál postupů při zprostředkování NRP
- Baterie doporučení pro zprostředkování NRP na krajské úrovni
- Analýza situace příbuzenské pěstounské péče
- Návrh služeb a dalšího vzdělávání příbuzenských pěstounů

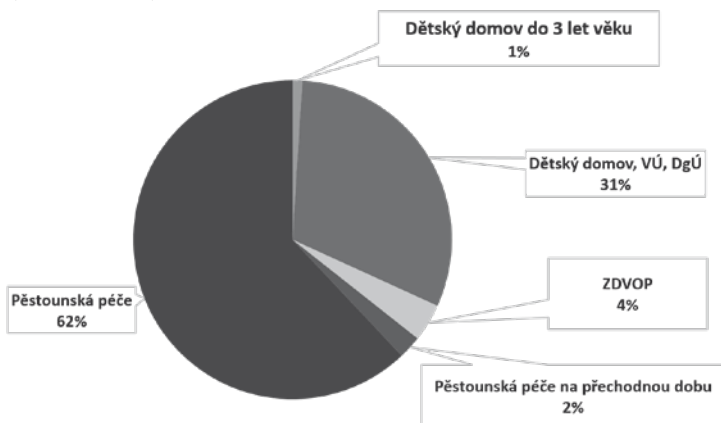
Aktivity ve prospěch ohrožených dětí a rodin ve Zlínském kraji

Helena Miklová, Krajský úřad Zlínského kraje

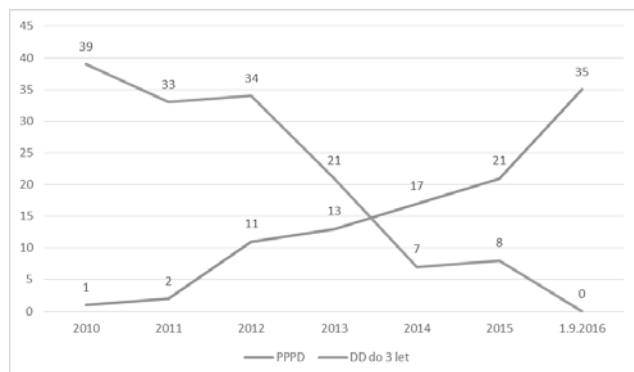
Zlínský kraj

Počet obyvatel	590 527
Počet ORP	13 (5 příhraničních)
Počet pracovníků OSPOD	135
Počet spisů Om(k 31.12.2015)	9 138

Děti ve ZK, které nemohou žít ve vlastní rodině (prosinec 2015)

Počet dětí v DD do 3 let věku a počet pěstounů na přechodnou dobu ve Zlínském kraji

Odchody dětí z pěstounské péče na přechodnou dobu

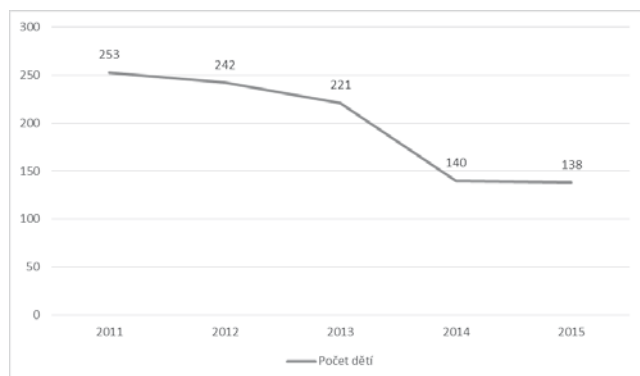
V roce 2015 umístěno do PPPD 30 dětí z působnosti obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v rámci Zlínského kraje; z toho ve věkovém rozmezí:

- **0-1 rok:** 21 dětí
- **1-3 roky:** 4 dětí
- **4-10 let:** 3 dětí
- **11 a více let:** 2 dětí
- Děti se zdravotními obtížemi: 2 dětí
- Děti s výchovnými obtížemi: 6 dětí

Pěstounská péče na přechodnou dobu - reflexe

- U nově zařazených rodin zřejmě větší flexibilita a připravenost na přijímání dětí, schopnost otevřené komunikace, schopnost reagovat na nepředvídatelné a nové situace.
- První známky vyčerpání z této role.
- U dříve zařazených pěstounů průběžná práce s negativními jevy (mlčenlivost, zasahování do postupů OSPOD, vyhledávání náhradních rodin).
- Od října 2015 a v průběhu roku 2016 došlo k umístění 6-ti dětí se specifickými zdravotními či výchovnými obtížemi.

Počet dětí s nařízenou ústavní a ochranou výchovou ve Zlínském kraji k 31. 12. daného roku

Podpora interdisciplinární spolupráce

Aktivity:

- Interdisciplinární semináře
- Workshopy
- Kulaté stoly
- Metodická doporučení

Témata:

ústavní péče, trestná činnost mládeže a na mládeži, nezletilý cizinci bez doprovodu, pěstounská péče, případové konference

Metodická doporučení KÚ Zlínského kraje

- Postup při umísťování nezletilého cizince bez doprovodu
- Využití případové konference při výkonu SPOD a sociální práce
- Pěstounská péče na přechodnou dobu
- Postup zprostředkování náhradní rodinné péče
- Postup při jednání se zájemci o náhradní rodinnou péči
- Obsah spisové dokumentace dítěte hlášeného ke zprostředkování náhradní rodinné péče

Projekty

Projekt Mezinárodní spolupráce v oblasti sociálně-právní ochrany dětí 2012 -2014

Řešená témata:

- sociální práce s ohroženými dětmi a rodinami
- profesionální pěstounská péče
- multidisciplinární spolupráce

Aktivity:

- zahraniční stáže
- workshopy a semináře

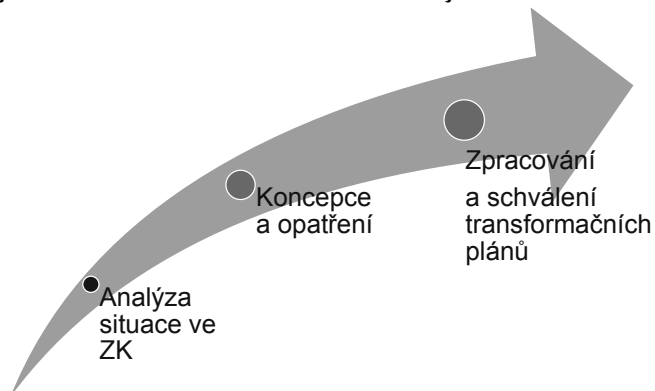
Výstupy:

- Sborník
- Konkrétní techniky a pomůcky

Inspirace a podněty

1. Partnerský přístup.
2. Podpora rodiny a konkrétní opatření na ochranu dítěte musí trvat po nezbytně nutnou dobu.
3. Do rodinného systému musí vstupovat minimum odborníků a institucí.
4. Standardizace postupů nesmí být na úkor uplatňování tvůrčího a individuálního přístupu.
5. Propojení teorie a praxe.
6. Využívání zdrojů místních komunit.

Projekt Ohrožené děti a mládež ve Zlínském kraji

Analytická část

Analýza regionu

- popis jednotlivých služeb pro ohrožené rodiny sdětní napříč resorty. Síť služeb byla vyhodnocena podle ORP.

Analýza potřeb rodin a dětí

- Případové studie dětí (celkem 42 případů dětí). Výzkum probíhal u orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“)

Analýza potenciálu zařízení

- Materiál obsahu 14 dílčích zpráv jednotlivých pobytových zařízení pro děti, které zřizuje Zlínský kraj.

Koncepční teze

- Shrnutí analytické části a návrhy opatření.

Výstupy z analytické části

Hlavním důvodem pro umístování dětí do institucionální péče jsou:

- nedostatečné rodičovské kompetence často spojené se špatným socio-ekonomickým postavením rodiny a nestabilitou v oblasti bydlení;
- výchovné problémy pramenící z konfliktů v rodině, rozvodů, rozchodů.

Zásadním opatřením je vytvoření komplexní sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi.

Výběr zařízení pro transformaci

Zařízení v gesci sociálního odboru (od 1. 1. 2015)

- Dětské centrum Zlín
- Kojenecké a dětské centrum Valašské Meziříčí

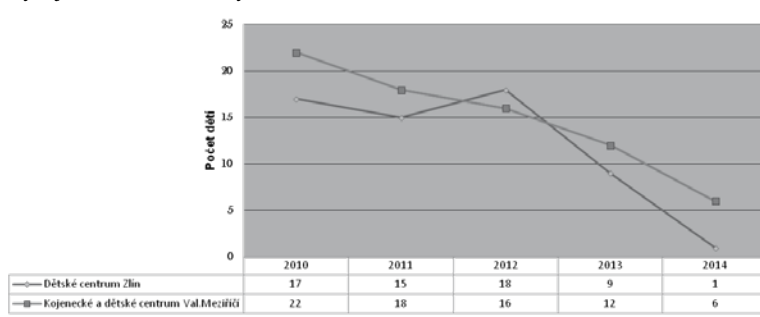
Zařízení v gesci odboru školství

12 dětských domovů

- Dětský domov a Základní škola Liptál

Situace v zařízeních

Vývoj obsazenosti dětských domovů do 3 let

Rozhodnutí Rady Zlínského kraje

Dokument Prevence umístění dětí do institucionální péče (schváleno RZK 29.09.2015)

- Principy aktivit v oblasti péče o ohrožené děti
- Shrnutí analytických poznatků
- Opatření pro Zlínský kraj

Prevence umísťování dětí ve Zlínském kraji

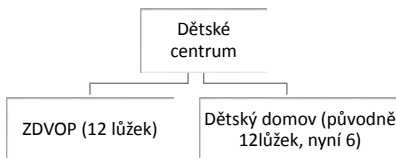
Konkrétní aktivity směřující k ochraně ohrožených dětí musí obsahovat následující principy:

1. Každé dítě je středobodem úsilí pracovníků a institucí.
2. Problémy v rodině mají být řešeny v rodině.
3. Pomoc za dítětem do rodiny, ne dítě z rodiny za pomoci.
4. Zodpovědnost za dítě má především jeho rodič.
5. Systém a veřejné zdroje napomáhají rodičům, kteří nemohou nebo neumí svoji rodičovskou roli naplnit.
6. Při práci s ohroženými rodinami budou uplatňovány přístupy posilující a podporující rodiče v jeho rodičovské roli s ohledem na posilování silných stránek a zdrojů na straně rodiče a jeho okolí.
7. Podpora rodin a rozvoj dětí v rodinách jsou předpokladem zdravé společnosti.
8. Princip integrálního a interdisciplinárního přístupu, tzn. princip společného vyhodnocování plánování, síťování služeb napříč resorty.
9. Důraz na prevenci a včasnou intervenci.
10. Efektivní využití potenciálu pobytových zařízení pro děti, zejména lidských zdrojů.

Dokument ZK „Prevence umísťování dětí do institucionální péče ve Zlínském kraji, schválený 29. 9. 2015

Dětské centrum Zlín

Stávající stav

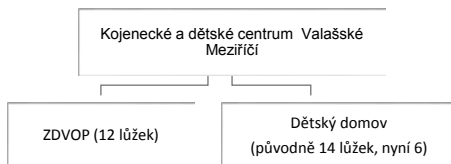

Cílový stav

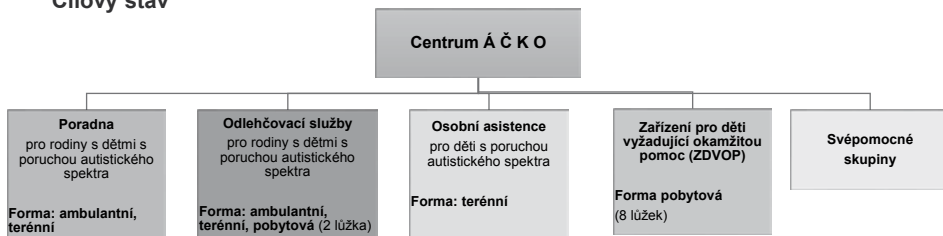

Kojenecké a dětské centrum Valašské Meziříčí

Stávající stav

Cílový stav

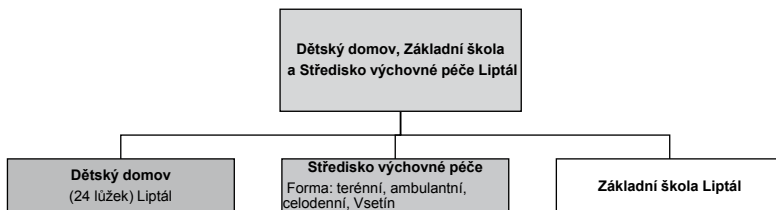

Dětský domov a Základní škola Liptál

Stávající stav

Cílový stav

Projekt Ohrožené děti a mládež ve Zlínském kraji

Cíl: Předcházení umísťování dětí do institucionální péče.

Realizace projektu:

- Analýza situace v kraji a v jednotlivých zařízeních pro děti zřizovaných Zlínským krajem (únor – srpen 2015).
- Předložení Koncepční teze (srpen 2015).
- Výběr zařízení, která budou zpracovávat transformační plán (srpen 2015).
 - ✓ Kojenecké a dětské centrum Valašské Meziříčí,
 - ✓ Dětské centrum Zlín,
 - ✓ Dětský domov a Základní škola Liptál.
- Schválení dokumentu Prevence umísťování dětí do institucionální péče ve Zlínském kraji (září 2015).
- Zpracování transformačních plánů (schválení – květen 2016).

Realizace projektu

Rozhodnutí orgánů kraje

- 2011 Dohoda o společném postupu při ověřování a implementaci Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti
- 2012 Projekt Mezinárodní spolupráce v oblasti sociálně-právní ochrany dětí
- 2014 Převod zařízení KDC Valašské Meziříčí a DC Zlín do gesce odboru sociálních věcí (01.01.2015)
- 2014 Projekt Ohrožené děti a mládež ve Zlínském kraji (01.01.2015)
- 2015 Prevence umístování dětí do institucionální péče (29.09.2015)
- 2016 Transformační plány 3 zařízení (23.05.2016)
- 2016 Změny Zřizovacích listin (06.2016)

Co dál?

Příprava dalšího projektu

- Realizace transformačních plánů
- Prohlubování interdisciplinární spolupráce
- Podpora pracovníků v systému
- Průběžné vzdělávání

Překážky

- ✓ Resortismus
 - Relevantní popis situace
 - Podmínky péče a pomoci
 - Nároky na pracovníky
 - Odměňování a financování
- ✓ Zkušenosti
- ✓ Myšlení

Co můžeme a o co se snažíme

- ✓ propojovat plánování kroků vedoucích k ochrany dítěte (individuální plán ochrany dítěte, plán rozvoje osobnosti dítěte, plán průběhu poskytování sociální služby)
- ✓ sdílet informace
- ✓ pořádat případové konference
- ✓ využívat opatření a možností daná legislativou
- ✓ projednávat průniková témata na pracovních jednáních a komisích navrhnout a volit nová řešení (nové formy spolupráce, projekty)

Vztahová vazba

Pevná vztahová vazba, potřeby dětí a pěstounská péče na přechodnou dobu.

Kazuistický seminář.

Eva Rotreklová, Jiří Hort, TRIADA-Poradenské centrum, z. ú.

Pěstounská péče na přechodnou dobu má pro dítě v raném věku zásadní výhody proti ústavní péči. Umožňuje dítěti navázat pevnou vztahovou vazbu k pečující osobě. Proto je bezpodmínečně nutné, aby byl proces seznamování a předávání do následné péče přizpůsoben potřebě dítěte přenést vazbu na novou pečující osobu.

Stejně tak dítě, které je umístěvané do PPPD, od vztahové osoby potřebuje, aby nedošlo k přerušení kontaktu s tímto člověkem a vztahová vazba byla zachována.

Workshop byl organizován do dvou na sebe navazujících bloků (vždy po 1,5 hodině). První část byla věnována široké diskusi zúčastněných a lektora na téma vztahová vazba. Nejvíce podnětů přicházelo k teorii vztahové vazby a pochopení projevů u malých dětí. Rozkrývali jsme potřeby dětí, které se navenek manifestují v projevech dítěte zejména při změně osoby pečující (pěstoun na přechodnou dobu – pěstoun, pěstoun na přechodnou dobu – osvojitel, ale také rodič – pěstoun na přechodnou dobu).

Debatovali jsme i nad projevy poruch attachmentu u starších dětí.

Účastníky workshopu zajímala naše praxe, zkušenosti, které máme zejména při doprovázení pěstounů na přechodnou dobu, konkrétně s postupy spojenými se seznamováním dítěte s novými pečujícími a následným předáním do jejich péče. Také jsme sdíleli naši praxi udržení kontaktů se vztahovými osobami při umístění dítěte do PPPD z rodiny.

V druhé části pracovali účastnice a účastníci na podkladě představených kazuistik ve skupinách.

Workshopu se zúčastnilo 43 sociálních pracovníků a pracovníků resp. psychologů (OSPOD, KÚ, doprovázející organizace, ústavní zařízení).

Vztahová vazba pohledem rodinných systémů

Eva Pávková, psycholožka NRP

Na základě čeho si vytváříme své vztahové vazby?

Jaké vlivy je mohou narušit či zlikvidovat?

Co pomáhá vztahovým vazbám přetrvat?

Jak mohou vztahovou vazbu dětí účinně podporovat pomáhající profesionálové?

Tyto otázky jsme si položili během workshopu. Po krátkém úvodu, kdy jsme pojmenovali typy vztahové vazby a jejich hlavní charakteristiky, jsme se pustili do mapování vlastních rodinných systémů. Při jejich kreslení jsme se snažili zachytit vztahovou síť lidí, kteří formovali naši cestu životem. Jakou vazbu a vztah jsme k nim měli? Byla to vazba, která naší budoucnosti prospívala a podporovala ji? Nebo přinášela komplikace? Byla to vazba, která přinášela klid a jistotu, když jsme cítili strach, bolest, měli obavu z odloučení nebo neznáma? Nebo šlo o vztah, který zhoršoval naši úzkost, zmatek a strach či umocňoval bolest?

Po zamyšlení nad vlastním vztahovým systémem jsme hledali vlivy, které mohly naše vztahové vazby narušit. Vyskytlo se v rodině psychiatrické onemocnění, závislosti, trestná činnost, nedobrovolné odloučení od primární pečující osoby nebo jiných blízkých lidí?

Jestliže se tyto vlivy vyskytují u klientů v našich kauzách, jak se děti s takovými traumaty vyrovnávají? Jak jim můžeme napomoci při budování nové jisté vazby ve vztazích vrozených i získaných? Lze to dělat za cenu eliminace či popření vztahů předchozích?

Při práci na konkrétních případech jsme si ověřili, že takové pokusy jsou dysfunkční. Pokud nerespektujeme příslušnost dítěte ke všem jeho vazbám, pokoušíme se některou z kapitol jeho života eliminovat, popřít, či zatajit, ohrožujeme jeho budoucnost. Jeden z našich úkolů při péči o ohrožené děti je vést všechny zúčastněné k neustálému uvědomování si a respektování rodinných vazeb dětí a jejich podpoře.

Děti vyrůstající v takovém prostředí pak jednoho dne dospějí k vlastním rozhodnutím, jak se svou minulostí naloží, aniž by si svou skutečnou identitu musely destruktivně vyvzdorovat na těch, kteří o ně pečují, a přerušit své nosné vazby k nim.

Moje zkušenost při práci s rodinnými systémy během individuálních konzultací, na seminářích, akreditovaných kurzech, či při supervizích složitých kauz je, že se vždy uplatňují základní systematická pravidla. Právo přináležitosti k danému systému, pravidlo hierarchie a rovnováhy mezi dáváním a braním.

Rodiče, osvojitelé, pěstouni, sociální pracovníci referují o následném zklidnění situace, nápravě rovnováhy v daném rodinném systému, příznivém vývoji kauzy a lepším prospívání všech zúčastněných.

Stabilní rodinné prostředí po návratu dítěte z pěstounské péče na přechodnou dobu k rodičům

Gabriela Lockerová, TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.

Téma XVI. celostátního semináře Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů bylo tento rok zaměřeno na problematiku vztahů a vazeb dítěte v náhradní rodinné péči a v ústavní výchově.

TRIADA – Poradenské centrum má v práci s rodinami a tématem vztahové vazby ohroženého dítěte dlouholeté zkušenosti. Od svého vzniku poskytuje odborné služby a podporu ohroženým rodinám s dětmi, rodinám s dětmi umístěnými v pěstounské péči či dětských domovech. Od roku 2013 vykonává činnost doprovázející organizace na základě uzavřených dohod o výkonu PP.

TRIADA – Poradenské centrum usiluje o to, aby všechny služby, které poskytuje, byly vzájemně propojené, navazovaly na sebe a doplňovaly se. Usiluje o zajištění nejlepšího zájmu dítěte nabídkou služeb, která sleduje zájmy dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí, přes prostředí zařízení ústavní výchovy až po náhradí rodinné prostředí v podobě pěstounských rodin. Své zvláštní místo pak zaujímá institut pěstounské péče na přechodnou dobu.

Právě v této souvislosti chcí nyní představit oblast služeb specificky zaměřených na rodiny, jejichž děti jsou umístěny v pěstounské péči na přechodnou dobu, a které TRIADA – Poradenské centrum poskytuje a hodlá nadále rozvíjet.

Cílem služeb je přímou prací s ohroženými rodinami posilovat rodičovské kompetence a dovednosti v situacích, kdy dítě bylo nebo je dočasně mimo péči rodičů, a vytvořit tak stabilní a funkční rodinné zázemí. Klíčovým tématem je udržení a posílení vztahové vazby dítěte s jeho rodiči a širší rodinou, která je základním předpokladem pro zdravý psychosociální vývoj dítěte, proces dospívání a plnohodnotný život v dospělosti. Rodina, kde jsou vytvořeny emocionální vazby, představuje jedinou jistotu v životě každého dítěte a je považována za nevhodnější prostředí pro jeho výchovu. Probíhající reforma systému péče o ohrožené děti a její zásadní dokumenty stejně jako novela zákona č. 359/99 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a nový občanský zákoník označují jako jednu z priorit právě udržení dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí a v případě umístění systematickou prací na návrat dítěte do rodiny.

K naplňování této priority významnou měrou přispívá také institut pěstounské péče na přechodnou dobu. Tento institut řeší jistě časově omezené období v životě dítěte a je určen zejména pro překonání krize v rodině, je-li to možné, a nalezení trvalého řešení situace dítěte. Pro dítě, jeho rodinu a pěstouny na přechodnou dobu nastává velice náročné období. Za klíčové v dané situaci považujeme zcela nepřetržitě vztahy a vazby, které má dítě navázané ve své rodině. Současně si musíme uvědomit, že před rodiči, kteří mají zájem i dál pečovat o své dítě, teď stojí celá řada úkolů. Zatímco pěstoun, který je školený profesionál, má na svoji podporu doprovázející organizaci, rodiče zůstávají v systému zcela osamoceni. Přitom jsou to právě rodiče, kteří z různých důvodů neposkytli svému dítěti dostatečnou péči a potřebují tedy podporu, aby posílil své rodičovské kompetence žádoucím směrem. V řadě případů se jedná o rodiče, kteří byli v obtížné situaci, často sociálně vyloučené osoby, se sníženými výchovnými schopnostmi. Chtějí své dítě vychovávat, ale potřebují odbornou a efektivní podporu tak, aby byli schopni trvale udržet stabilní rodinné zázemí.

Naše zkušenosti s přímou prací s ohroženými rodinami i pěstouny na přechodnou dobu nás jednoznačně vedou k tomu, že rodičům, jejichž dítě je umístěno v PPPD, je třeba nabídnout systematickou podporu. Dosažené výsledky i zpětná vazba od rodičů, pěstounů i pracovníků SPOD ukazuje na potřebnost a efektivitu podpory nabízené rodičům a přispívá také k vyšší úspěšnosti institutu PPPD směrem k návratu dítěte zpět do péče rodičů nebo širší rodiny.

Odborné služby tedy nabízíme rodinám, jejichž dítě je umístěno v PPPD a které usilují o jeho návrat zpět do své péče. Rodiny jsou přijímány na základě vlastní žádosti, často ve spolupráci s OS-POD nebo doprovázejícími organizacemi pro výkon pěstounské péče.

Rodinám poskytujeme odborné poradenství a doprovázení. Za klíčovou považujeme podporu při navázání kontaktu rodičů s pěstouny na přechodnou dobu a realizaci asistovaných pravidelných kontaktů s dětmi a jejich následnou reflexi. Dle potřeb konkrétních rodin jsou tyto činnosti doprovázeny aktivitami směřujícími k úpravě podmínek v rodině (rodičovské kompetence, léčba závislostí, bydlení, zaměstnání,...), vždy ve spolupráci s OSPOD a na základě IPOD.

Východiska a principy:

- zájem a potřeby dítěte jsou vždy prvořadé,
- rodiče jsou pro dítě nenahraditelnými osobami a vztahy dítěte s nimi stojí na prvním místě,
- dítě má právo vyrůstat ve své rodině – ve svém přirozeném prostředí,
- dítě potřebuje stabilní a výlučný vztah s pečujícími osobami a jistotu společné budoucnosti v rodném prostředí,
- pro dítě je nezbytné udržovat rodinné vztahy a vazby i v případě, že se svými rodiči nebo s jedním z nich dočasně nebo dlouhodobě společně nežije.
- říct si o pomoc není znakem rodičovského selhání, ale naopak snahy svou situaci řešit, proto rodině nabízíme podporu, ne kontrolu

Když se zamyslíme nad tím, co prožívá rodina v situaci umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, dojdeme v každém případě k tomu, že se jedná o zcela zásadní zásah do života a integrity každé rodiny. Rodina se nachází v okamžiku, kdy si možná poprvé rodiče začnou plně uvědomovat závažnost situace a samozřejmě jejich reakce jsou různé. Někteří rodiče reagují aktivně, často bohužel určitou agresivitou, zejména slovní, a snaží se různými způsoby oponovat rozhodnutí soudu. Jiní rodiče jsou naopak pasivní, domnívají se, že nemohou mít na změnu situace již žádný vliv a navenek přestanou o situaci rodiny a dětí projevovat jakýkoli zájem. Vystávají otázky jako: „Jak to s námi bude dál?“ „Je to definitivní?“ „Budeme ještě rodina?“ „Můžu svoje děti vidět?“ „Budou teď mít novou mámu a tátu?“ „Můžu s tím ještě něco udělat?“

Pokud se rodině v tuto chvíli nedostane aktivní podpory, nemůžeme od rodičů očekávat žádné změny, které by mohly pozitivně ovlivnit situaci dítěte. Právě nyní se rodina nachází v momentě, kdy se otevírá možnost pracovat s motivací rodičů ke změně situace rodiny.

V první řadě je třeba si uvědomit, že rodiče nerozlišují mezi jednotlivými formami náhradní rodinné péče a také nerozumí jasně zcela všem informacím, které o pěstounské péči získávají.

Snažíme se proto, aby rodič

- pochopil celý systém náhradní rodinné péče, včetně péče v ústavních zařízeních, porozuměl výhodám i nevýhodám jednotlivých forem a rolím jednotlivých aktérů,
- porozuměl důvodům, které vedly k umístění dítěte mimo jeho péči,
- přijal situaci s vědomím, že nepřestává být rodičem, má svá práva a povinnosti,
- viděl otevřenou možnost návratu,
- znal a porozuměl podmínkám, za kterých bude návrat možný, případně přijal, že návrat možný není, ale měl možnost dále se určitým způsobem na péči a výchově dětí podílet.

Za zcela nezbytné považujeme, aby nedošlo k narušení vztahové vazby mezi dítětem a rodiči.

Usilujeme o to, aby rodič dítě při přechodu do PPPD provázal a aby byly co nejdříve nastaveny pravidelné kontakty.

V praxi se často setkáváme s tím, že po umístění dětí mimo péči rodičů, není rodičům v krátké době kontakt s dětmi umožněn, jsou od něj i odrazováni s tím, že dítě si nejprve musí u pěstounů zvyknout. Z hlediska vztahové vazby, minimalizace traumat na straně dítěte a zabezpečení všech jeho potřeb je naopak třeba, aby kontakt dítěte s rodiči nebyl přerušen. Snažíme se tedy v co nejkratší době zprostředkovat seznámení rodičů a pěstounů a pravidelný kontakt s dětmi, což obnáší i poskytnutí základní orientace v systému SPOD, informování o právech a povinnostech jednotlivých aktérů, rozhovory o potřebách dítěte i poskytnutí psychické podpory rodičům. Fakt, že jsou rodiče v celém systému zorientováni, rozumí všem potřebám svých dětí a cítí podporu, přispívá sekundárně k tomu, že jsou schopni lépe vstupovat do interakce s pěstouny, neobviňují je z toho, že jim chtějí jejich děti vzít, a průběh kontaktů pak není nikterak konfliktní.

Na začátku každé spolupráce s rodinou proto dochází k seznámení rodičů a pěstounů, na kterém jsou dohodnuty konkrétní podmínky, za kterých probíhat kontakty. Práce s rodinou se pak opírá o tři základní fáze:

1. Příprava kontaktu s dítětem - rozhovory o potřebách dítěte, plánování aktivit, nácvik konkrétních činností.
2. Samotný kontakt - průběh kontaktů má svůj vývoj dle situace a kompetencí konkrétních rodičů – od asistování odbornými pracovníky a přítomnost pěstouna v průběhu celého kontaktu, přes fázi kdy odborný pracovník a/nebo pěstoun na určitý čas odchází, až po kontakty, kdy pěstoun předá dítě rodiči a rodič se stará o dítě samostatně.; role odborného pracovníka je zejména aktivizační směrem k rodiči, v případě potřeby facilituje komunikaci mezi rodičem a pěstounem.
3. Reflexe – diskuze s rodičem o jeho pocitech z kontaktu s dítětem, reakcích dítěte, co se dařilo nebo naopak nedařilo. Z této fáze vzniká plán pro plánování dalšího kontaktu.

Za důležité také považujeme to, aby rodiče byli schopni udržovat pravidelný kontakt s dítětem. Z naší praxe víme, že rodičům v tom často brání různé objektivní i subjektivní příčiny. Na straně subjektivních příčin to bývá pocit beznaděje, obava z rozloučení s dětmi, z výčitek ze strany dětí i pěstounů. Na straně objektivních příčin pak nejčastěji stojí vzdálenost do místa, kde je dítě umístěno – rodiče nemají finanční prostředky na uhrazení cesty, je pro ně náročné vyhledat si spojení, orientovat se v cizím městě. Prostřednictvím poradenství, doprovázení a asistovaných kontaktů vedeme rodiče k překonání těchto obtíží a rozvoji všech potřebných kompetencí.

Dobu, po kterou je dítě umístěno pěstounské péči na přechodnou dobu se snažíme rodičům zprostředkovat jako čas pro úpravu podmínek v rodině a stabilizace jejich vlastní situace tak, aby byl možný návrat dítěte. Aby tomu tak mohlo být, je nejen pro rodiče (aby byli schopni situaci porozumět a činit změny), ale i pro pracovníky nezbytné přesné vymezení okolností, které vedly u nutnosti separace dítěte od rodičů, tak aby byly pro rodiče srozumitelné a zároveň stanovení zcela konkrétních změn, ke kterým má v rodině dojít, aby byl umožněn návrat dítěte. Tyto dva body jsou zcela a plně v kompetenci orgánů sociálně právní ochrany dětí. Pracovník pak podporuje rodiče v dosažení vytyčených změn, nabízí mimo jiné podporu a doprovázení při vyřizování osobních záležitostí (hledání bydlení, zaměstnání, stabilizace finanční situace, podpora při péči o chod domácnosti, léčba apod.)

Asociace Dítě a Rodina – představení

Svatava Poulson, Petra Kačírková, Asociace Dítě a Rodina

Asociace Dítě a Rodina je sdružením respektovaných neziskových organizací působících v oblasti náhradní rodinné péče. Svými aktivitami naplňují přání, aby každé dítě mohlo vyrůstat v rodinném prostředí. Pomáhají především ohroženým dětem, které se ocitly v obtížné životní situaci.

Zakládající členové:

Amalthea

**CENTRUM
PODPORY**

**STŘEDISKO
NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE**

NADAČNÍ FOND J&T

**NADACE
SIRIUS**

dobrá rodina

**rozum
a cit**

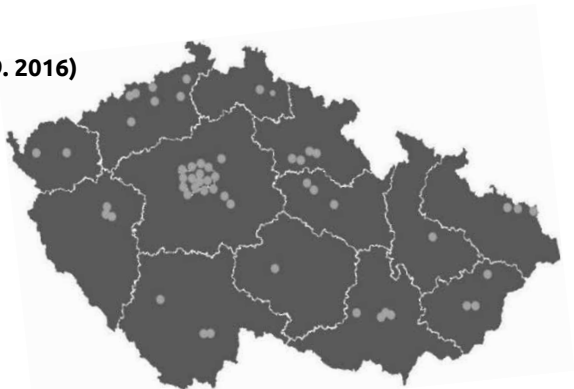
Složení Výboru:

- PhDr. Věduna Bubleová, Středisko náhradní rodinné péče, předseda
- Ing. Dana Lipová, místopředseda
- Mgr. Jaroslava Máliková, Rozum a Cit, místopředseda
- David Svoboda, DiS, Amalthea, o. s., místopředseda
- Mgr. Marie Oktábcová, Nadační fond J&T
- Gabriela Navrátilová, Centrum podpory, o. p. s.

Ostatní:

- Mgr. Svatava Poulson – tajemnice
- Tomáš Valenta - koordinátor

Členská základna (52 členů k 1.9. 2016)

Cíle Asociace Dítě a Rodina:

- rozvoj systému péče o ohrožené děti,
- sjednocení systému péče o ohrožené dítě pod jedno odpovědné ministerstvo, které bude mít celou oblast ochrany práv dítěte ve své kompetenci,
- zvyšování kvality všech služeb v systému péče o ohrožené děti,
- ochrana práv dítěte, zejména právo dítěte na rodinu,
- podpora a rozvoj všech forem náhradní rodinné péče, tzn. rozvíjet náhradní rodinnou péči v jejich stávajících i nových formách tak, aby byla dostupná všem dětem vyrůstajícím mimo vlastní rodinu, a to bez rozdílu věku, etnické příslušnosti, zdravotního stavu či psychosociálních obtíží,
- podpora transformace ústavní péče v malokapacitní pobytové služby.

Základní cíle Asociace je možno shrnout do 5 přání, na jejichž splnění má každé dítě přirozený nárok a které bychom chtěli každému dítěti zajistit:

- Aby každé dítě mělo někoho, s kým může navázat trvalý a bezpečný vztah.
- Aby dítě mohlo primárně zůstat ve své rodině.
- Aby dítě, které nemůže vyrůstat ve své vlastní rodině, vyrůstalo v náhradní rodině.
- Aby žádné dítě mladší sedmi let nebylo umístěno do ústavní péče.
- Aby byl dostatek kvalitních pěstounů všech specializací.

Aktivity:

- Osvětová činnost (veřejnost, zákonodárci)
- Reakce na aktuální témata v médiích
- Spolupráce v rámci Asociace, sdílení dobré praxe, diskuze na aktuální témata
- Účast na odborných kulatých stolech
- Spolupráce na projektech v rámci systému péče o ohrožené děti

Aktuální problémy pěstounské péče z pohledu veřejného ochránce práv

*Hana Zaplatílková,
Kancelář veřejného ochránce práv*

Veřejný ochránce práv působí k ochraně osob **před jednáním úřadů** a dalších institucí uvedených v zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právní státu a dobré správy, jakož i **před jejich nečinností**, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.¹

Tématem pěstounské péče se veřejný ochránce práv zabývá při šetřeních postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí², úřadů práce, Ministerstva práce a sociálních věcí a také při šetření postupu České správy sociálního zabezpečení. Kromě toho veřejný ochránce práv odpovídá na dotazy rodičů, dětí, pěstounů a nevládních organizací, které pomáhají rodičům či jsou doprovázejícími organizacemi pěstounů.

I. Vztah dítěte k biologické rodině

Pěstounská péče je nenahraditelný institut rodinného práva, který je subsidiární k péči biologické rodiny. Ochráncyně upozorňuje na dva případy z nedávné doby, kdy však bylo preferováno umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu před péčí rodičů. V prvním případě matka změnila po porodu názor, kojila dítě a vědoma si svých osobnostních limitů a nedostatku zkušeností byla ochotná o dítě pečovat v zařízení pod dohledem. Ve druhém případě orgán sociálně-právní ochrany dětí navrhl odebrat dítě z péče matky pro závažné nedostatky v péči, avšak zcela opomenul ze svých úvah otce, který měl u soudu podaný návrh na svěřeni dítěte do své péče a na špatnou péči matky dříve upozorňoval. V obou případech se děti ocitly mimo své rodinné prostředí, ačkoliv rodiče měli zájem o ně pečovat.

Se svěřením dítěte do pěstounské péče se pojí téma styku biologické rodiny s dítětem. O styku dětí s rodiči je oprávněn autoritativně rozhodovat pouze soud³. Již v soudním řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče může orgán sociálně-právní ochrany dětí z pozice kolizního opatrovníka navrhnout úpravu styku rodičů s dítětem. Jestliže nedojde k soudní úpravě styku, má orgán sociálně-právní ochrany dětí usilovat o dohodu mezi rodiči a pěstouny. Dohody o styku mezi rodiči a pěstouny jsou dobrovolné, lze je měnit i vypovídat. Je povinností orgánu sociálně-právní ochrany dětí seznámit rodiče i pěstouny s možností soudní úpravy styku. Sociální pracovníci mohou ovlivnit frekvenci a délku styku mezi rodiči a blízkými osobami s dítětem. Z pozice kolizního opatrovníka mohou v zájmu dítěte požadovat takovou úpravu styku, které odpovídá nejlepšímu zájmu dítěte. Sociální pracovníci rovněž mohou navrhnout formu styku, který je nejen osobní, ale i telefonický či písemný. S rozvojem moderních komunikačních sítí se nabízí i úprava komunikace prostřednictvím sociálních sítí.

1 Ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Každoročně setrvale přibývá podnětů proti činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, v r. 2013 obdržel veřejný ochránce práv 228 podnětů z této oblasti, v r. 2014 obdržel 272 podnětů, v r. 2015 se na něj obrátilo 302 stěžovatelů a v r. 2016 k datu 31. 8. obdržel již celkem 264 podnětů.

3 Nikoliv orgán sociálně-právní ochrany dětí ani doprovázející organizace.

Právo na styk dětí s rodiči je obsaženo v Úmluvě o právech dítěte⁴. Rovněž Úmluva o styku s dětmi⁵ garantuje právo dětem a jejich rodičům navázat a udržovat vzájemný a pravidelný styk. Tento styk lze omezit nebo vyloučit pouze v případech, je-li to nezbytné v nejlepším zájmu dítěte. V případě, že není v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s rodičem bez dohledu, je třeba zvážit možnost osobního styku s dohledem nebo jiné formy styku s tímto rodičem. Na úrovni vnitrostátní právní úpravy rodičům, jejichž dítě je svěřeno do pěstounské péče, přiznává občanský zákoník právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat⁶. Pěstounům ukládá povinnost umožnit styk rodičů s dítětem a rovněž udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči a dalšími osobami.⁷ Tomu odpovídá i povinnost uložená pěstounům zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, aby v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovali, rozvíjeli a prohlubovali sounáležitost dítěte s osobami blízkými, zejména s rodiči a umožnili styk rodičů s dítětem v pěstounské péči.⁸ Pěstounům zákon garantuje právo na pomoc při plnění těchto povinností, která spočívá v zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku.⁹

Veřejná ochránkyně práv doporučuje orgánům sociálně-právní ochrany dětí, aby v roli kolizního opatrovníka dítěte, o jehož svěřeni do pěstounské péče usilují příbuzní, vždy zvažovaly, kteří příbuzní budou nakloněni styku rodičů s dítětem. Dále doporučuje, aby orgány sociálně-právní ochrany dětí při definování nejlepšího zájmu dítěte vzaly v potaz vzdálenost mezi bydlištěm rodičů a pěstounů. Jestliže rodiče nezvládají financovat svoje návštěvy u dítěte v pěstounské péči, měl by je orgán sociálně-právní ochrany dítěte odkázat na podání žádosti o dávku mimořádné okamžité pomoci¹⁰. Veřejná ochránkyně práv zaznamenala i postup, kdy se na nákladech souvisejících s dopravou rodičů za dítětem v pěstounské péči podílela nezisková organizace.¹¹

II. Vztah dítěte k náhradní rodině

Obecní úřady obce s rozšířenou působností rozhodovaly až do konce roku 2013 ve správním řízení o svěřeni dítěte do péče fyzické osoby, která měla zájem se stát pěstounem.¹² V souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku¹³ je tato pravomoc přenesena od 1. 1. 2014 na soudy. Veřejná ochránkyně zaznamenala, že orgány sociálně-právní ochrany dětí přistupují k nahrazování předpěstounské péče tzv. hostitelskou péčí. Aniž by zákon o sociálně-právní ochraně dětí

4 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

5 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.

6 Ustanovení § 960 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

7 Více viz v ustanovení § 967 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

8 Ustanovení § 47a odst. 2 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

9 Ustanovení § 47a odst. 2 písm. e) ve vazbě na ustanovení § 47a odst. 2 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

10 <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-pomoci-v-hmotne-nouzi/#c1001580>.

11 Část nákladů nesl rodič, část nezisková organizace čerpající finanční prostředky z nadace.

12 Ustanovení § 19 odst. 1 písm. b) tehdy účinného zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

13 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

a občanský zákoník jakkoliv pojem „hostitelská péče“ upravovaly, je takto v praxi nazývána péče jiných fyzických osob, které se starají o dítě na základě ustanovení § 30 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí¹⁴. Jedná se o pobyt dítěte u „jiných fyzických osob“, který povoluje ředitel zařízení po předchozím písemném souhlasu orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Veřejná ochránkyně práv je přesvědčena, že hostitelská péče s sebou nese značná rizika a že by neměla nahrazovat péči předpěstounskou. Hostitelská péče by měla sloužit těm účelům, pro které ji zákonodárce přijal a tak, jak byla paralelně realizována v době, kdy úřady mohly rozhodovat o předpěstounské péči ve správním řízení. Účelem hostitelské péče bylo a nadále by mělo být umožnit dítěti pobyt u fyzických osob, které nemají zájem o pěstounskou péči.

Jestliže orgán sociálně-právní ochrany dětí přistoupí k tomu, že umožní v rámci zprostředkované pěstounské péče osobám, které usilují o pěstounství, pečovat o dítě na základě hostitelské péče, vystavuje dítě riziku, že se vztahově připoutá k lidem, kteří se jeho pěstouny nestanou. Rovněž se to týká postupu, kdy orgán sociálně-právní ochrany dětí iniciuje předčasně předání dítěte¹⁵ z pěstounské péče na přechodnou dobu do obecné pěstounské péče. Opět může nastat situace, kdy se soudní řízení nevyvine způsobem, který orgán sociálně-právní ochrany dítěte očekával, a dítě bude muset odejít do péče jiných osob, než na které se citově připoutalo.

Veřejná ochránkyně práv upozorňuje na neuspokojivý stav, kdy se děti ocitají v hostitelských rodinách bez soudního rozhodnutí, a to často i po řadu měsíců, po které nepobírají ani pěstouni ani děti pěstounské dávky.¹⁶ Jejich umístění do rodiny, která má zájem o pěstounství, je ponecháno na libovůli orgánu sociálně-právní ochrany dětí a ředitele ústavního zařízení, a to i v záporném smyslu, kdy se rozhodne orgán sociálně-právní ochrany dětí či ředitel, že hostitelskou péčí již nebude realizovat. Bez rozhodnutí soudu si dítě nejprve přivyká na osoby, které se chtějí stát jeho pěstouny, a bez rozhodnutí soudu mohou být tyto vazby utlumeny či zprerthány, jestliže se rozhodne orgán sociálně-právní ochrany dětí nadále hostitelskou péčí nepodporovat. Osoby usilující o pěstounství nemají možnost obrany proti „neudělení souhlasu s pobytem dítěte mimo zařízení“. Pokud by existovalo předběžné opatření soudu, rozhodoval by o jeho zrušení soud a mohlo by být využito odvolání k vyšší soudní instanci.

Z vysvětlení sociálních pracovníků vyplývá, že důvodem pro aplikování hostitelské péče je v případě, kdy by dítě mělo být svěřeno do předpěstounské péče budoucím pěstounům, které vybral krajský úřad, zdlouhavost soudního řízení a také negativní zkušenost s rozhodováním soudů, které nevyhoví návrhu na předběžné opatření k umístění dítěte do rodiny budoucích pěstounů. Pokud jde o zdlouhavost soudního řízení, ochránkyně doporučuje, aby orgány sociálně-právní ochrany

14 Citace ustanovení: „Ředitel ústavního zařízení může jen po předchozím písemného souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností povolit dítěti, které je v ústavním zařízení umístěno na základě rozhodnutí soudu, pobyt u rodičů, popřípadě jiných fyzických osob, a to nejvýše v rozsahu 30 kalendářních dní při prvním pobytu u těchto osob. Tato doba, s výjimkou případů, kdy byla na základě rozhodnutí soudu uložena ochranná výchova, může být prodloužena, jde-li o pobyt u těchto osob, na základě písemného souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

15 Před vykonatelností rozhodnutí soudu o svěření dítěte do obecné pěstounské péče.

16 Nejdelší doba této péče, s jakou se ochránkyně v rámci šetření setkala, trvala téměř jeden rok.

děti upozorňovaly soud, že má povinnost jednat s největším urychlením¹⁷. Je-li důvodná obava, že soudní řízení je stíženo průtahy, může orgán sociálně-právní ochrany dětí z pozice kolizního opatrovníka podat stížnost na průtahy v soudním řízení¹⁸.

Ochrávkyně doporučuje orgánům sociálně – právní ochrany dětí, aby v zájmu dětí podávaly návrhy na předběžné opatření k umístění dětí např. ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc do péče osob, které byly vybrány jako vhodné pěstouni. Tyto návrhy lze odůvodňovat mj. útlým věkem dětí, kvůli kterému není vhodná péče v kolektivním zařízení, lze využívat argumenty z vývoje psychologie dětí.

III. Sourozenecké vztahy

Veřejná ochrávkyně práv kontinuálně při šetření postupů orgánů sociálně-právní ochrany dětí zjišťuje, že pěstounská péče je jen velmi zřídka realizovaná u dětí, které mají sourozence, jsou jiného etnika či školního věku. S tímto problémem se setkala také v souvislosti s dotazy a stížnostmi, které se týkaly změny právní úpravy¹⁹, jež znemožnila čerpání odměny pěstouna u obou manželů (pěstounů) v souběhu²⁰.

Veřejná ochrávkyně práv požádala všechny krajské úřady o vyjádření k této problematice. Krajské úřady potvrdily dosavadní zkušenost ochrávkyně, že jsou do pěstounské péče velmi obtížně umístitelné sourozenecké skupiny²¹. Dá se říci, že s počtem sourozenců klesá dítěti šance na umístění do pěstounské péče. V některých případech dochází k rozdělování sourozenců a jejich umísťování do různých pěstounských rodin s cílem zajistit jim rodinnou péči.

Ochrávkyně upozorňuje na to, že sourozenecké vztahy jsou chráněny Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod²², jež v čl. 8 zaručuje právo každého na respektování svého rodinného života. Listina základních práv a svobod²³ garantuje každému právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Do rodinného života nepochybně náleží i vztahy mezi sourozenci.

Veřejná ochrávkyně práv konstatuje, že je-li v zájmu dítěte nezbytné sourozence rozdělit, měly by orgány sociálně-právní ochrany dětí usilovat o pravidelný kontakt mezi sourozenci, tak aby bylo posilováno rodinné pouto mezi dětmi a zůstaly zachovány rodinné vazby. V této souvislosti se jako nevhodné jeví rozdělovat děti do různých pěstounských rodin, které od sebe dělí velká vzdálenost.

17 Na základě ustanovení § 472 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních.

18 Na základě ustanovení § 164 zákona o soudech a soudcích.

19 Zákon č. 401/2012 Sb., který se mění zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

20 Do konce r. 2012 mohli za splnění specifických podmínek čerpat oba manželé odměnu pěstouna. Jednalo se např. o případy, kdy každý z nich měl soudem svěřené jiné dítě do pěstounské péče, a za využití institutu pěstouna ve zvláštních případech.

21 A to již při počtu dvou sourozenců.

22 Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

23 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.

Odebírání dětí z rodin českých občanů v zahraničí se zaměřením na Spojené království

Lucie Pacnerová,

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

V rámci systému sociálně-právní ochrany dětí jiných států dochází k případům, kdy je z rodiny odebráno dítě (český státní občan) a je svěřeno do ústavního zařízení či do jiné formy náhradní rodinné péče.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) eviduje statistiku případů odebraných dětí a lze konstatovat, že naprostou většinu těchto případů (85%) tvoří případy ve Spojeném království, případy v jiných státech se pohybují v řádu procent. Vzhledem k tomu, že většina poznatků a zkušeností při zpracovávání uvedených případů vychází z praxe vzešlé z práce s případy ze Spojeného království, bude další text zaměřen právě na tuto problematiku s tím, že většina informací a postupů je zpravidla obecně použitelná i v jiných státech.

Při odebrání dítěte z péče rodičů ve Spojeném království je potřeba rozlišovat dvě základní skupiny případů, a to případy, kdy nezletilé dítě mělo ve Spojeném království obvyklé bydliště ve smyslu Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, nařízení Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „Nařízení“) a případy, ve kterých dítě bylo ve spojeném království pouze krátkodobě a obvyklé bydliště mělo v České republice.

Určení obvyklého bydliště dítěte je zásadní pro posouzení mezinárodní příslušnosti soudů. Pakliže dítě nemá obvyklé bydliště ve Spojeném království, britský soud může činit pouze neodkladná opatření pro ochranu dítěte ve smyslu čl. 20 Nařízení a k rozhodnutí o péči o nezletilého je příslušný český soud.

Naprosto odlišná situace vzniká, pakliže dítě žije ve Spojeném království delší dobu, navázalo tam vazby, má tam školu, školku, lékaře, a tedy rodiče dobrovolně přenesli své obvyklé bydliště a obvyklé bydliště dítěte do této země a musí se proto podrobit jurisdikci tamějších orgánů. Na základě právních předpisů práva Evropské unie a mezinárodních smluv je plně v kompetenci britských orgánů rozhodovat o dítěti v souladu s právem tam platným.

V uvedených případech má český zastupitelský úřad právo být informován o zahájení řízení o nezletilém dítěti před britským soudem ve smyslu čl. 37 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, nicméně do řízení nemůže zasahovat a není procesní stranou řízení.

Důvody pro odebírání dětí jsou různé, jedná se např. o nevhodné podmínky pro bydlení přímo ohrožující dítě, nezáměr rodičů o dítě, domácí násilí v rodině, alkoholismus a drogová závislost, aplikace návykových látek dětem, zneužívání dětí, prostituce dětí, sexuální zneužívání dětí apod., nejčastěji se jedná o kombinaci různých důvodů.

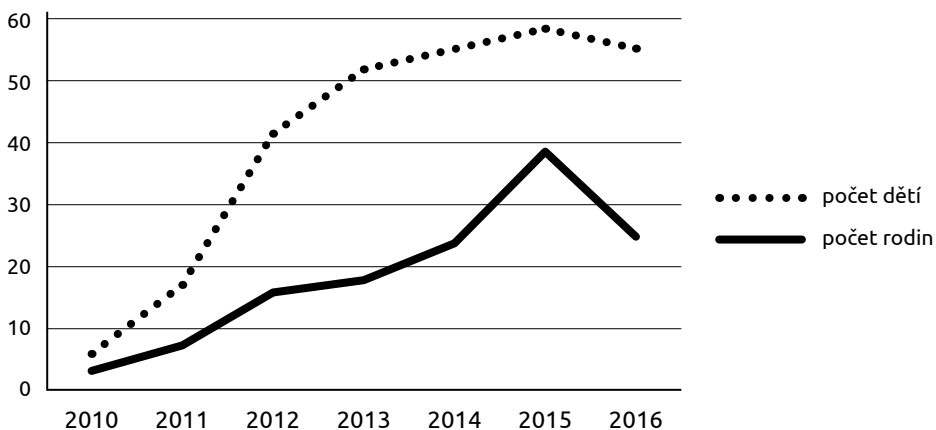
V případě, že k odebrání dítěte z rodiny dojde, je nezbytné, aby rodiče spolupracovali s britskou sociální službou, účastnili se naplánovaných kontaktů s dítětem a plnili navržený plán. Je rovněž žádoucí, aby označili příbuzné či jiné osoby, které by se jejich dítě mohly postarat. Pokud rodiče označí osobu žijící v České republice, Úřad osobu na území České republiky vyhledá a zajistí provedení komplexního šetření za účelem zjištění, zda má vhodné podmínky a předpoklady pro

převzetí dítěte do své péče. Úřad následně předá informace britské sociální službě. Vyhodnocení důkazů a rozhodnutí ve věci pak činí britský soud.

Britský soud při svém rozhodování respektuje následující preferenci umístění dítěte. Prioritou je vždy umístění do původní rodiny (tedy rodičům). Není-li to možné, hledá se umístění u vhodných příbuzných žijících ve Spojeném království, vhodných příbuzných žijících v České republice a jinde v zahraničí, nenajde-li se takové umístění, zvažuje soud umístění do pěstounské rodiny ve Spojeném království, do pěstounské rodiny v České republice, do adoptivní rodiny ve Velké Británii, naprosto výjimečně pak do ústavního zařízení v ČR.

Počty případů odebraných dětí v zahraničí se každoročně zvyšují, důvodem je ovšem pravděpodobně skutečnost, že jsou případy Úřadu ve větší míře oznamovány. Počty případů v jednotlivých letech zobrazují níže uvedené statistiky (ke dni 21. 10. 2016).

Počet dětí a rodin v letech 2010 - 2016

Výběr z judikatury správních soudů ve věcech rodinného práva

Petr Sedlák¹, Eva Sigmundová²

Na letošním semináři byl prezentován příspěvek o judikatuře správních soudů, která se dotýká rodinného práva. Považujeme za vhodné zdůraznit, že činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí je především činností orgánů státní správy, z čehož vyplývá jejich vázanost postupy podle předpisů správního práva. Rodinné právo je sice považováno za disciplínu soukromého práva, nicméně veřejnoprávní prvek ochrany nezletilých je v těchto normách zásadně přítomen a je reprezentován i samotným veřejnoprávním předpisem, tj. zákonem č. 359/1999 Sb. Zabývat se judikaturou správních soudů považujeme za vhodné a návodné pro budoucí praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Cílem následujícího článku je proto uvést právně a skutkově zajímavé případy, které se týkají rodinného práva a byly řešeny u správních soudů.

Jedním z případů je věc projednávaná v prvním stupni u Krajského soudu v Plzni a to, ve sporu mezi Fondem ohrožených dětí (dále též „FOD“) a Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále též „MPSV“). Rozhodnutím Krajského úřadu Plzeňského kraje, odboru sociálních věcí a zdravotnictví byla Fondu ohrožených dětí uložena pokuta ve výši 160.000 Kč za správní delikt neoprávněného zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče. FOD se měl dopustit správního deliktu tím, že „manželé zájemci o osvojení“ kteří se měli stát osvojiteli, byli v době ještě nenarozeného dítěte, které mělo být osvojeno, seznámeni s matkou dítěte. Pokuta byla uložena v souladu s ustanovení § 59f odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí (dále též „zákon o ochraně dětí“). Rozhodnutí bylo odůvodněno především závažností zjištěného protiprávního stavu směřující proti zájmu ochrany práv dětí na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochrana jejich oprávněných zájmů a zabránění zprostředkování náhradní rodinné péče mimo rámec zákona o ochraně dětí. Městský soud v Praze pokutu snížil na polovinu. Mezi matkou a manželi zájemci o osvojení bylo dohodnuto, že v zájmu urychlení procesu osvojení učiní manžel zájemce na matrice souhlasné prohlášení o určení otcovství k dítěti a posléze bude udělen souhlas k osvojení dítěte jeho manželkou. K osvojení dítěte nakonec nedošlo, neboť si matka osvojení po narození dítěte rozmyslela a rozhodla se ponechat si dítě ve své péči. Následně matka podala proti manželovi zájemci žalobu na popření otcovství a soud rozhodl o jeho popření.

Fond ohrožených dětí podal proti rozhodnutí Krajského úřadu Plzeňského kraje odvolání, přičemž jejich argumentace byla postavena na tvrzení, že se v inkriminovaném případě nejednalo o zprostředkování osvojení podle zákonné definice, a to vzhledem k tomu, že výběr osvojitelů neprováděl FOD, ale matka dítěte, která se rozhodla udělit osvojitelům souhlas k osvojení. FOD dále tvrdí, že výsledkem kontaktu mezi matkou dítěte a manželi zájemci o osvojení bylo určení otcovství k dítěti, nikoliv udělení souhlasu k osvojení, přičemž zákon nevylučuje, aby souhlasným prohlášením byl jako otec dítěte určen i muž, který není biologickým otcem dítěte. Posledním tvrzením FOD bylo, že ke zprostředkování kontaktu mezi zájemci o osvojení a matkou došlo ještě v době před narozením dítěte, což nelze považovat jako osvojení, jelikož dle FOD nelze zprostředkovat osvojení k dosud nenarozenému dítěti.

Zásadní bylo v tomto případě posoudit, zda doporučení vhodné, státem prověřené náhradní rodiny, biologické matce, která poté učiní svobodné rozhodnutí, které náhradní rodině dá přednost, lze nebo nelze považovat za zprostředkování adopce ve smyslu ustanovení § 19a odst. 1 písm. d) zákona o ochraně dětí. Problematiku upravují právní předpisy mezinárodního práva veřejného

1 Mgr. Petr Sedlák, Ph.D. je soudcem Krajského soudu v Brně

2 Mgr. Eva Sigmundová pracuje jako asistentka soudce na Krajském soudu v Brně

(Úmluva o právech dítěte publ. pod č. 104/1991 Sb., Evropská úmluva o osvojení dětí vyhl. Pod č. 132/2000 Sb. m. s.). V Úmluvě o právech dítěte je vyjádřen princip nepřenosnosti odpovědnosti státu za zajištění zprostředkování náhradní rodinné péče (Evropská úmluva o osvojení dětí čl. 8 a 9).

Nejvyšší správní soud odkazuje na Důvodovou zprávu k novele zákona (účinnost ode dne 1. 6. 2006) zákona o ochraně dětí k ustanovení § 19a a ustanovení § 19 odst. 2, kde zákonodárce konstatuje, že „zcela jednoznačně se zakotvuje úprava spočívající v tom, že v souladu s principy Úmluvy o právech dítěte nesmí kromě orgánu sociálně-právní ochrany nikdo jiný provádět zprostředkování náhradní rodinné péče a že jakékoliv zprostředkování realizované jinými subjekty je nedovoleným nezákonným zprostředkováním. Tato skutečnost již sice nesporně vyplývá ze stávajícího určení orgánů, které zprostředkování zajišťují, a ze stávající úpravy rozsahu, v jakém mohou být soukromé subjekty pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany, nicméně zkušenosti z praxe ukazují, že je nezbytné stanovit takovou úpravu zcela jednoznačně. Výslovný a jednoznačný zákaz zprostředkování náhradní rodinné péče mimo rámec zákona vyloučí jakékoliv výkladové pochybnosti. Odůvodněnost zakotvení výslovného zákazu ostatně potvrzuje i zkušenost ze zahraniční právní úpravy.“

Nejvyšší správní soud odkazuje také na ustanovení § 20 zákona o ochraně dítěte, kde je v prvním odstavci definováno, že osvojení nebo pěstounská péče v České republice a osvojení dětí z ciziny do České republiky se zprostředkuje jen na žádost fyzické osoby, která má zájem osvojit dítě nebo přijmout dítě do pěstounské péče. Podle odstavce druhého zajišťují zprostředkování osvojení a svěření dítěte do pěstounské péče v České republice krajské úřady a ministerstvo. Zákon o ochraně dětí však obsahuje výjimku, u které se neprovádí osvojení podle ustanovení § 20 zákona o ochraně dětí a to, pokud rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem ve vztahu k určitým osvojitelům, anebo podal-li návrh na osvojení manžel rodiče dítěte nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte.

Nejvyšší správní soud poukazuje na to, že není možné zaměňovat institut svěření dítěte do neadopční péče s institutem výběru vhodné fyzické osoby k osvojení dítěte, který představuje širší fázi zprostředkování osvojení i u dětí, které nejsou svěřeny do péče ústavního zařízení či zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V projednávaném případě se jedná o delikt, který má dvě části a to (i) výběr určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem a (ii) zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou (zde se jednalo o potencionální kontakt osvojitelů s nezletilou ihned po narození v porodnici v Rakovníku).

Nejvyšší správní soud nemá pochyb o tom, že výběr fyzické osoby byl proveden bez obtíží, jelikož Fond ohrožených dětí zařazuje všechny žadatele o osvojení do evidence, kteří byli krajským úřadem zařazeni do evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče a žadatelé předkládají FOD doklad o absolvování přípravy k přijetí dítěte do rodiny a rozhodnutí krajského úřadu o zařazení žadatelů do evidence. Tato evidence tudíž slouží k výběru vhodných fyzických osob k osvojení dítěte. Z uvedeného vyplývá, že samotný výběr osob vhodných stát se osvojiteli provedl Fond ohrožených dětí a tak svoji roli (výběr kandidáta) FOD naplnil.

Následně Nejvyšší správní soud konstatuje, že tehdejší právní úprava osvojení počítá s tím, že lze osvojit dítě nezletilé, ale nepočítá s osvojením dítěte nenarozeného. Na druhou stranu odkazuje

na důvodovou zprávu, kde je řečeno, že smysl normy je jednoznačně zakázat jakékoliv přímé zprostředkování adopce osobami pověřenými k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, k čemuž dle Nejvyššího správního soudu náleží i zprostředkování kontaktu mezi osvojiteli a dítětem. Z povahy věci tak vyplývá, že pokud je dítě dosud nenarozené, a přesto se jedná mezi zúčastněnými o jeho budoucí osvojení, může mít seznámení rodiče dítěte s jeho budoucími osvojiteli obdobné účinky směřující k navázání vztahu mezi nimi. V tomto případě se jedná jak o seznámení matky dítě s osvojiteli, tak samotné seznámení s narozenou a osvojiteli v porodnici, přičemž se to událo v příčinné souvislosti s předchozí aktivní účastí pracovnic FOD. Nejvyšší správní soud má za to, že účelem ustanovení § 19 zákona o ochraně dětí, nebylo předvídat situace, kdy bude právnická osoba pověřená výkonem sociálně-právní ochrany dětí činit kroky vedoucí k nalezení vhodných osvojitelů ještě před narozením dítěte.

Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že by Fond ohrožených dětí porušil zákon i tehdy, pokud by pouze provedl výběr určité fyzické osoby vhodné se stát osvojitelem určitého dítěte, i když by se na zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou již nepodílel, jelikož jakákoliv činnost, která není prováděna orgány sociálně-právní ochrany dětí uvedeně v zákonu, je v rozporu se zákonem. Nejvyšší správní soud odkázal v rozsudku na metodický pokyn MPSV č. 1/2010, kde výslovně uvádí, že „pro činnost uvedenou v ustanovení § 19a odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., tj. pro výběr určité fyzické osoby jako vhodného osvojitele či pěstouna konkrétního dítěte a zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou, však platí zákaz pro všechny ostatní osoby a subjekty než jsou příslušné orgány sociálně-právní ochrany dětí, které jediné mohou tuto činnost vykonávat... Nestátní subjekty tudíž mohou zcela legálně vyhledávat vhodné osvojitele a pěstouny a vyhledávat rovněž děti, pro které je třeba zajistit náhradní rodinnou péči, pokud k těmto činnostem obdržely pověření v souladu s § 48 zákona č. 359/1999 Sb. a pouze v rozsahu stanoveném v tomto pověření. ...Konečné posouzení a rozhodnutí o tom, zda tito žadatelé budou vybráni jako vhodní osvojitelé nebo pěstouni určitého dítěte, však náleží výhradně příslušným orgánům sociálně-právní ochrany dětí.“

Nejvyšší správní soud se vyjádřil i k právnímu otcovství a uvádí, že přestože právní status nemusí korespondovat s otcovstvím biologickým, není účelem tohoto institutu zjednodušovat zájemcům o osvojení dítěte proceduru zprostředkování osvojení. Primárním účelem je usnadnit osvojení dítěte manželovi skutečného biologického rodiče dítěte. Fond ohrožených dětí věděl, že zájemce není biologickým otcem a že jeho prohlášení je pouze účelové a nepravdivé. Pokud Fond ohrožených dětí zájemce o osvojení o této možnosti informoval a zároveň takový postup patří k jeho ustálené praxi výkonu, jedná se o návod k jednání, které obchází zákon (in fraudem legis). Nejvyšší správní tak kasační stížnost Fondu ohrožených dětí zamítl a dal zapravdu Ministerstvu práce a sociálních věcí.³

Další, stručný a neobvyklý případ se týká přijetí dítěte na základní školu. Krajský soud v Hradci Králové řešil spor týkající se dítěte, které bylo přijato k základnímu vzdělávání do základní školy, a jeho otec podal proti rozhodnutí, kterým bylo vyhověno žádosti jeho syna o přijetí, odvolání. Žalobce s nástupem syna do základní školy nesouhlasil. Krajský soud žalobu zamítl z důvodu toho, že se prima vista o jeho právech a povinnostech nerozhodovalo, rozhodovalo se o žádosti

3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2012, č. j. 3 Ads 144/2011-163

syna žalobce. Krajský soud poukazuje na to, že volbu ve smyslu ustanovení § 36 odst. 5 školského zákona činí pro dítě jeho rodič, a vystupuje v řízení jako zákonný zástupce dítěte a nikoliv jako účastník řízení. Krajský soud tvrdí, že i kdyby právo na volbu školy soud považoval za právo rodiče dítěte, bylo by vyčerpáno již podáním samotné přihlášky, v řízení o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání se již o tomto právu nerozhoduje. Krajský soud žalobu zamítl a pro úplnost dodal, že rodiče zastupují dítě společně, jednat však může každý z nich. Tudíž neodporuje právu, aby přihlášku podal pouze jeden z rodičů.⁴

Zajímavý případ řešil Nejvyšší správní soud týkající se zařazení žádosti do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení. Žadatelce byla zamítnuta žádost, v prvním stupni, z důvodu uzavřeného registrovaného partnerství. Žalobkyně ve věci namítala čistý formalismus, přičemž zdůraznila, že správní orgán vůbec nezohledňoval vhodnost žalobkyně stát se osvojitelkou. Krajský soud v Plzni žalobu odmítl z důvodu soukromoprávní problematiky a s odkazem na omezenou pravomoc správních orgánů. Krajský soud zhodnotil, že správní soudy nemají v této věci pravomoc. Žalobkyně brojila proti tvrzení Krajského soudu a uvedla, že má za to, že správní orgány rozhodovaly pouze o žádosti o jejím zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli, nikoliv o samotném osvojení. Žalobkyně konstatovala, že zařazením do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli není zakládáno žádné soukromé právo, natož nárok na osvojení dítěte. Nejvyšší správní soud dospěl k tomu názoru, že se v případě zařazení osoby žadatelky do určité veřejnoprávní evidence, jedná o správní řízení zakončené vydáním správního aktu, k jehož přezkoumání je dána pravomoc správních soudů. Rozhodnutí se týká veřejnoprávního statusu takové osoby, tedy in concreto toho, zda veřejná moc stěžovatelku považuje za osobu vhodnou pro zprostředkování osvojení nebo nikoli. Nejvyšší správní soud dále uvedl, že ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí vyplývá, že zprostředkování osvojení státními orgány představuje ingerenci veřejné moci do této ryze soukromoprávní oblasti, která je odůvodněna zájmem na ochraně dětí. Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že zařazení do evidence neznamená nárok žadatele na osvojení, neboť o tom bude rozhodovat civilní soud. Nejvyšší správní soud ale zdůrazňuje, že nezařazením žalobkyně do uvedené evidence jsou její šance na osvojení sniženy, dokonce vyloučené, neboť osvojení je zásadně možné poté, co bylo zprostředkováno orgány sociálněprávní ochrany dětí. Nejvyšší správní soud má za to, že pokud by existovalo tzv. „osvojení přímé“ bez nutnosti zprostředkování běžně a často, Nejvyšší správní soud došel k tomu názoru, že by pak neměla smysl první úprava, která říká, že ke zprostředkování dochází za účasti orgánů veřejné správy. Nejvyšší správní soud závěrem uvádí, že se jedná o úkon správního orgánu, který musí být pod soudní kontrolou. Nejvyšší správní soud tak rozhodnutí krajského soudu zrušil a vrátil k dalšímu řízení.⁵

Nejvyšší správní soud řešil spor týkající se zrušení údajů o místu trvalého pobytu nezletilého syna u jeho otce. Otec podal žádost s tím, že jeho syn, který byl po rozvodu manželství v roce 1998 svěřen do péče matky, se kterou žije na jiné adrese, o něj jako o otce nejvíce žádá, pouze jej pomlouvá a častuje neuctivými výroky. Žalobce (otec) má za to, že trvalý pobyt by měl být identický s místem trvalého pobytu jeho matky. V projednávané věci bylo předmětem sporu naplnění podmínek pro zrušení údaje o místu trvalého pobytu nezletilého dítěte evidovaného v místě bydliště rodiče, které po rozvodu manželství nebylo soudem svěřeno do péče a se kterým se nestýká.

4 Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 21. 9. 2015, č. j. 52 A 81/2015-50

5 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 3. 2015, č. j. 4 Ads 12/2015-46

Podmínky pro zrušení údaje o místě trvalého pobytu upravuje ustanovení § 12 odst. 1 písm. c) zákona o evidenci obyvatel, dle kterého rozhodne ohlašovna o zrušení údaje o místě trvalého pobytu, zaniklo-li užívací právo občana k objektu nebo vymezené části objektu, jehož adresa je v evidenci obyvatel uvedena jako místo trvalého pobytu občana a neužívá-li občan tento objekt nebo jeho vymezenou část. Ke zrušení musí být tudíž splněna podmínka zániku užívacího práva osoby, jejíž údaj o místě trvalého pobytu má být zrušen a současně podmínku neužívání tohoto objektu. Právem užívání ve smyslu ustanovení § 12 zákona o evidenci obyvatel je myšleno zejména právo vlastnické, spoluvlastnické, právo odpovídající věcnému břemenu a právo nájmu. Právní teorie potom rozlišuje tzv. neodvozený a odvozený právní titul k bydlení.

V projednávané věci nebylo sporu o tom, že užívací právo syna žalobce bylo odvozeno od neodvozeného titulu otce užívat byt na základě nájemní smlouvy. Správní orgán prvního stupně je dle zákona oprávněn v případě žádosti o zrušení údaje o místě trvalého pobytu osoby, které svědčí pouze odvozené právo k užívání bytu, k prokázání zániku užívacího práva odhlašované osoby požadovat pouze důkaz o odvolání souhlasu osoby, od jejíhož užívacího práva bylo právo odhlašované osoby odvozeno. V projednávané věci dal otec jednoznačně najevo, že odvolává souhlas s užíváním bytu pro syna. Dle Nejvyššího správního soudu je to dostatečný důkaz k prokázání splnění první podmínky a ohlašovna je povinna ho akceptovat. Výjimkou by byla pouze situace, kdy by v řízení byly zjištěny okolnosti, které by zpochybňovaly možnost odvolání tohoto souhlasu. Přestože podstatou vzniku odvozeného práva k užívání bytu je dobrovolné svolení neodvozeného uživatele s jejich sdílením společného bydlíště, v některých krajních případech může právo strpění jejich pobytu v bytě založit i zvláštní zákon. V případě vztahu rodičů a dětí je jím zákon o rodině. Zde upravené vztahy mohou v určitých situacích znemožnit rodičům odvolat souhlas s užíváním jejich bytu pro děti, které nemají možnost jinak uspokojit svoji potřebu bydlení. Tyto skutečnosti však musí prokázat účastník řízení, který se případně nemožnosti zrušení jeho odvozeného práva užívání bytu rodiče dovolává. Povinnost rodičů zajistit dítěti bydlení obecně vyplývá z hmotněprávní úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi dle zákona o rodině. Rodiče jsou povinni plnit vůči dětem vyživovací povinnost, která v sobě zahrnuje i zmíněnou povinnost zajištění odpovídajícího bydlení, a to do doby, kdy jsou děti schopny se samy živit. Rodič je povinen zajistit dítěti vždy bydlení dle svých možností a potřeb dítěte, což nemusí být nutně a ve všech případech v místě bydlíště rodičů. Pokud rodič dříve udělený souhlas odvolává, je nutno považovat toto odvolání za splnění podmínky k zániku užívacího práva dítěte. Pokud by dítě či jiná zúčastněná osoba chtěla namítat nemožnost odvolání souhlasu rodiče k užívání bytu dítětem, musela by tvrdit a zároveň prokázat, z jakých důvodů dovozuje povinnost strpění užívání bytu pro dítě ze strany dotyčného rodiče. Nejdříve po unesení břemene tvrzení a důkazního břemene by se správní orgán musel těmito skutečnostmi zabývat a posoudit jejich důvodnost. Ta však nemůže být bez dalšího odvozována pouze na základě povinnosti jednoho z rodičů plnit výživné formou měsíčních finančních příspěvků na dítě.

Při svěřeni dítěte do výhradní péče jednoho z rodičů je obvyklé, že místo zázemí dítěte je pouze jedno, potřebu bydlení potom zajišťuje takto určený rodič na své náklady a druhý rodič se na plnění této povinnosti podílí finančním příspěvkem. Nemusí to však platit vždy. Nelze například vyloučit situace, kdy rodič, kterému bylo dítě svěřeno do výhradní péče, bydlí s dítětem v nemovitosti, která je ve vlastnictví druhého rodiče, a který jí poskytl k bydlení právě z titulu plnění povinnosti zajistit

dítěti uspokojivé bydlení. I v takovém případě je rodiči vyměřeno výživné, avšak bez příspěvku na uspokojivé bydlení.

K účinnému zpochybnění odvolání souhlasu otce s odvozeným užíváním bytu jeho dítětem je tak třeba prokázat skutečnosti, které dle zákona o rodině brání tomuto právnímu úkonu, tedy zejména osvědčení, že dítě nemá zajištěno bydlení a dotyčný rodič je povinen mu toto zajistit, a to konkrétně formou udělení či zachování souhlasu k odvozenému užívání bytu, ve kterém žije. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud osoba disponující odvozeným užívacím titulem fakticky užívá byt (povinnost rodiče zajistit dítěti bydlení), nepřichází zrušení místa trvalého pobytu v úvahu. Nejvyšší správní soud nesouhlasil se stěžovatelem, dle něhož údaj o trvalém pobytu nelze rodičem zrušit, dokud nezanikne jeho vyživovací povinnost, případně, dokud zletilé dítě neohlásí samo změnu trvalého bydliště. Nejvyšší správní soud tak závěrem shrnul, že otcův odvolaný souhlas s užíváním bytu je dostačující a je zřejmé, že všechny podmínky byly splněny a tak právo užívání syna k bytu otce (žalobce) zaniklo.⁶

Závěrem bychom rádi zdůraznili, že správní soudy rozhodovaly v řadě dalších věcí s prvky rodinného práva. Uvedená rozhodnutí představují výběr toho, co jsme považovali za zajímavé. Doufáme, že uvedená rozhodnutí pro vás budou inspirací ve věcech, které řešíte.

⁶ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2013, č. j. 9 As 121/2012 - 47

Předběžné opatření jako řešení významné záležitosti, na které se rodiče nemohou dohodnout¹

Renáta Šínová, Právnická fakulta UP Olomouc

Úvodem

V současné době je velmi aktuální otázkou řešení významných záležitostí, na kterých se rodiče nezletilého dítěte nemohou dohodnout. Poměrně často pak účastníci i soudy naráží na otázku, zda a v jakém rozsahu je do těchto záležitostí možné zasáhnout prostřednictvím tzv. předběžných opatření, tj. zda je v těchto věcech přípustná a i efektivní předběžná úprava poměrů.

Předběžná opatření se mohou nařizovat podle § 74 a násl. OSŘ. Tato předběžná opatření jsou považována za tzv. obecná předběžná opatření. Protipólem k nim jsou předběžná opatření, která jsou považována za zvláštní. Jedná se o předběžné opatření podle § 452 a násl. ZŘS předběžně upravující poměry dítěte, které se ocitlo bez jakékoli péče, a předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí podle § 400 a násl. ZŘS. Tato zvláštní předběžná opatření se však z povahy věci u případů řešení otázky, na které se rodiče nemohou dohodnout, neuplatní. Proto je nutné se dále zabývat možností vydání předběžného opatření obecné povahy.

Specifika rodinněprávních vztahů soudy staví často do posouzení problematické otázky, co je přípustné předběžným opatřením nařídit. Oporu v legislativě však postrádají názory, které odmítají předběžným opatřením prozatímně vyřešit péči o dítě s odkazem na to, že takový postup je přístupný pouze postupem podle § 452 a násl. ZŘS.² Vyčít toho, co je možné nařídit předběžným opatřením, je v ustanovení § 76 OSŘ koncipován jako demonstrativní. Není tedy vyloučeno předběžným opatřením nařídit cokoli jiného. Dále pak je nezbytné upozornit na ustanovení § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ, které umožňuje, aby bylo předběžným opatřením účastníku nařízeno, aby něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel. Není proto dle mého názoru problém nařídit předběžné opatření, kterým je osobě, která má dítě u sebe, nařízeno, aby jej předala do péče jiné osoby, např. takto na dočasnou dobu, pokud jsou pro to naplněny podmínky, dítě mistit např. do vhodného zařízení. S ohledem na nemožnosti předjímání meritorního rozhodnutí však není možné formulovat výrok předběžného opatření tak, že se dítě svěruje do péče, neboť svěření do péče je již věcí rozhodnutí meritorního. Vedle výše zmiňovaného odevzdání je proto přípustné např. předání dítěte do péče, nebo i negativní výrok, kterým je zakázáno zasahovat do péče, ve které se nezletilý v době vydání předběžného opatření nachází.³ Pro vzájemný vztah takového předběžného opatření a předběžného opatření podle § 452 a násl. ZŘS pak platí, že předběžné opatření podle § 452 a násl. ZŘS představuje specifický zásah do poměrů nezletilého, který takový zásah potřebuje. Není však vyloučeno, aby v případě, že OSPOD jako jediný oprávněný navrhovatel takového předběžného opatření do jeho poměrů nezasáhne, zásah navrhla jiná osoba, nebo aby do nich soud zasáhl i bez návrhu. Toliko platí, že pro zásah třetí osoby nebo i zásah soudu platí právní normy § 12 ZŘS ve spojení s § 74 a násl. OSŘ, neboť pro jejich postupy nelze § 452 a násl. ZŘS aplikovat.

1 Text je rovněž určen k publikaci jako část monografie ŠÍNOVÁ, R., WESTPHALOVÁ, L., KRÁLÍČKOVÁ, Z. a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016.

2 Autorka vychází z vlastních zkušeností ze školení Justiční akademie ČR, kde takovéto názory zaznívaly.

3 Nutno poznamenat, že právo nařídit odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů nebo toho, koho soud v usnesení označí, původně vyplývalo z § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ v jeho znění do 31.12.2013. Po nabytí účinnosti ZŘS, které takovou výslovnou právní úpravu neobsahuje, se v soudní praxi setkali účastníci i s názory, které vydání takového předběžného opatření vylučovaly, právě s ohledem na vypuštění § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ. Tyto názory však již byly v praxi překonány, neboť jak vyplývá i z textu výše uvedeného, možnost nařízení předběžného opatření vyplývá z generální formulace § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ.

Předpoklady nařízení předběžného opatření obecně

Předběžné opatření je možné ve věcech péče soudu o nezletilé nařídit i bez návrhu (§ 12 ZŘS). To však neplatí bezvýjimečně, neboť do některých otázek soud z moci úřední zasahovat nemůže. Řízení, která je možné zahájit jen na návrh, jsou vymezena v § 468 odst. 1 a 2 ZŘS. Rodičovské odpovědnosti se dotýká především § 468 odst. 1 ZŘS, v souladu s nímž lze pouze na návrh zahájit řízení o záležitostech pro dítě významných, na nichž se rodiče nemohou dohodnout, řízení o zastupování nezletilého dítěte a řízení ve věcech péče o jmění nezletilého dítěte. V těchto záležitostech proto soud nemůže předběžné opatření bez návrhu nařídit, neboť by tímto překročil svou pravomoc, když zahájení meritorního řízení je plně v dispozici účastníků.

Príslušným k nařízení předběžného opatření je podle § 74 odst. 3 OSŘ soud, který je příslušný k řízení o věci. V případech péče soudu o nezletilé je to tedy okresní soud (§ 3 odst. 1 ZŘS), který je obecným soudem dítěte (§ 467 ZŘS, ve spojení s § 4 odst. 2 ZŘS).

Návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat kromě obecných náležitostí podle § 42 odst. 4 OSŘ⁴ také jméno, příjmení a bydliště účastníků, popřípadě též jejich zástupců, vylíčení skutečností o tom, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, vylíčení skutečností, které odůvodňují předběžné opatření, a musí z něj být patrné, jakého předběžného opatření se navrhovatel domáhá. Podle § 75b OSŘ je navrhovatel povinen pro zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by předběžným opatřením vznikla, složit jistotu ve výši 10.000,- Kč, ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z jejich podnikatelské činnosti ve výši 50.000,- Kč.

Povinnost složit jistotu přitom podle § 12 odst. 3 ZŘS neplatí pro předběžná opatření, která soud může nařídit i bez návrhu. Jazyková formulace tohoto ustanovení vyvolává interpretační problémy. Prvním z nich je jeho odlišné jazykové znění oproti původnímu § 75b odst. 2 písm. b) OSŘ, které ve znění do 31.12.2013 povinnost složit jistotu vylučovalo u „řízení, které je možné zahájit i bez návrhu“. Souhlasím s Lavickým, že výklad nové formulace § 12 odst. 3 ZŘS by ad absurdum vedl k závěru, že pak je povinnost složit jistotu i pro předběžné opatření podle § 452 a násl. ZŘS, a tedy že jde o jazykové pochybení zákonodárce. Proto se ztotožňuji i s jeho závěrem, kdy je třeba § 12 odst. 3 ZŘS nadále vykládat tak, že jeho cílem je vyloučení složení jistoty v řízeních, které je možné zahájit i bez návrhu.⁵ Druhou z nich je pak aplikovatelnost tohoto ustanovení na řízení, která je podle § 468 ZŘS možné zahájit jen na návrh. Do těchto spadá i řízení o významné záležitosti, na které se rodiče nemohou dohodnout.

V kontextu nepřesného jazykového znění § 12 ZŘS praxi po nabytí jeho účinnosti tendovaly soudy k tomu, že u předběžných opatření v těchto řízeních jistotu vyžadovaly. Komentářová literatura i judikatura k tomuto prozatím mlčí, domníváme se však, že problem je třeba vyřešit obdobně jako nesprávnou jazykovou formulaci § 12 odst. 3 ZŘS, tj. pomocí teleologického výkladu právní normy. Nahlédneme-li i do Důvodové zprávy k ZŘS, shledáváme, že zákonodárce v ní nemá tendenci

4 Pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Povinnost podpisu a datování se nevztahuje na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno. Podání v listinné podobě je třeba předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, jestliže je to třeba. Podání v jiných formách se činí pouze jedním stejnopisem. K podání učiněnému elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické podobě.

5 Viz LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 22.

objasňovat zásadní odchylky proti právní úpravě účinné do 31.12.2013. V rámci úpravy vyloučení povinnosti skládat jistotu je poměrně stručný a toliko vymezuje, že „na rozdíl od předběžných opatření v řízeních sporných není po navrhovateli vyžadováno složení jistoty k náhradě škody nebo jiné újmy, která by vznikla tímto opatřením.“⁶ I z tohoto vyjádření je proto možné vyvozovat, že cílem zákonodárce bylo pojmout okruh řízení, ve kterých není třeba skládat jistotu spíše širěji než úžeji. Současně není možné z vůle zákonodárce dovést zájem na snížení počtu řízení, ve kterých není třeba skládat jistotu oproti jejich historickému výčtu v § 75b OSŘ. Proto mám za to, že je třeba pro účely nařízení předběžného opatření v řízeních podle § 468 ZŘS nejen vykládat § 12 odst. 3 ZŘS tak, že zahrnuje předběžná opatření v řízeních, která je možné zahájit i bez návrhu, ale i tak, že tato řízení je třeba chápat jako celek, tj. dále v nich nevymezovat jednotlivé dílčí otázky, o kterých je v nich rozhodováno. Na řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je proto pro účely aplikace § 12 odst. 3 ZŘS třeba nahlížet jako na jeden celek a z tohoto pohledu jej chápat jako řízení, které je možné zahájit i bez návrhu, tj. řízení, na které jako na celek dopadá výjimka vymezená v § 12 odst. 3 ZŘS. Skutečnost, že se toto řízení dále vnitřně rozpadá do dalších dílčích řízení, z nichž některé je možné zahájit jen na návrh, pak pro účely aplikace § 12 odst. 3 ZŘS dále není relevantní.⁷ Proto by soudy neměly jistotu u předběžných opatření u významné záležitosti, na které se rodiče nemohou dohodnout, vyžadovat.

Vyloučení povinnosti složit jistotu však neznamená, že by u těchto předběžných opatření byla současně vyloučena aplikace § 77a OSŘ ukládající navrhovateli předběžného opatření povinnost nahradit škodu nebo jinou vzniklou újmu každému, komu předběžným opatřením, jež bylo zrušeno nebo zaniklo z jiného důvodu, než že bylo návrhu ve věci samé vyhověno.⁸

Návrh na nařízení předběžného opatření, který neobsahuje všechny náležitosti, nebo který je nesrozumitelný nebo neurčitý, soud odmítne (§ 75a OSŘ). Nejsou-li dány důvody pro odmítnutí návrhu, posoudí soud, zda je návrh důvodný. Předběžné opatření může soud nařídit, pokud je prokázáno, že je třeba zatím upravit poměry účastníků nebo že by výkon rozhodnutí mohl být ohrožen a jestliže jsou skutečnosti, které jsou pro uložení povinnosti předběžným opatřením rozhodující, alespoň osvědčeny.⁹ O návrhu soud rozhodne bezodkladně, nejpozději do sedmi dnů ode dne, co byl návrh podán.

V rámci věci vyplývajících z právní úpravy rodičovské odpovědnosti se jako ne zcela vhodným jeví také ustanovení § 75c odst. 3 OSŘ, které vylučuje, aby soud před nařízením předběžného opatření slyšel účastníky. Konflikty mezi rodiči a dětmi jsou přitom tak subjektivními, že mnohdy je třeba před tím, než soud o návrhu rozhodne, druhou stranu slyšet. Řešení problému vyjádřením druhého z rodičů písemnou formou je pak fakticky vyloučeno krátkou sedmidenní lhůtou pro rozhodnutí.

6 Poslanecká sněmovna PČR; Vláda ČR: Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [Systém ASPI] : PS - Poslanecká sněmovna Parlamentu [cit. 2016-9-22] : ASPI_ID LIT45495CZ. § 1-29 1 Obecná část. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

7 Jiný výklad by totiž vedl k absurdním závěrům, které by znemožnily aplikaci ZŘS jako celku. Odlišení na řízení, která je možné zahájit na návrh a i bez návrhu je totiž stěžejní i pro další ustanovení v jeho obecné části. Příkladem je možné uvést § 23 či § 14 ZŘS. Jiný výklad, který by řízení ve věcech péče o nezletilé nechápal z tohoto hlediska jako celek, tj. řízení, které je možné zahájit i bez návrhu, by pak vyvolal i nutnost odlišného přístupu k náhradě nákladů řízení v těch jeho dílčích částech, kde je možné zasáhnout jen na návrh apod., a to nepochybně cílem zákonodárce nebylo.

8 Shodně viz JIRSA, J. In JIRSA, J., CHARVÁT, P., KOVÁŘOVÁ, D. a kol. *Občanské soudní řízení - soudcovský komentář - kniha III. - zákon o zvláštních řízeních soudních*. Praha: HBT, 2015, s. 56.

9 Rozdíl mezi prokázáním a osvědčením vychází z míry jistoty o souladu s pravdivostí. Blíže k tomu viz KŘIVÁČKOVÁ, J. In SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 130-131.

Soudu tak nezbyvá, než k nařízení předběžného opatření přistupovat jen tam, kde je porušení práv rodiče, respektive dítěte z návrhu tak patrné, že obava z poškození zájmu dítěte zásahem předběžným opatřením je menší než obava ze zachování stávajícího stavu.¹⁰

K možnosti nařízení předběžného opatření u významné záležitosti nezletilého, na které se rodiče nemohou dohodnout

Jak bylo výše uvedeno, předběžné opatření je možné nařídit, pokud je třeba zatímtně upravit poměry účastníků, nebo pokud by byl výkon rozhodnutí ohrožen (§ 74 OSŘ). Podstatou soudního zásahu je právě jeho dočasnost, legislativně jazykově vyjádřená jako „zatímnost“. Předběžné opatření předpokládá, že není konečným rozhodnutím ve věci, naopak podle dlouhodobého doktrinárního výkladu není předběžné opatření přípustné tam, kde by konečné rozhodnutí ve věci samé předjímalo.¹¹ Dlouhodobě je pak nemožnost prozatímní úpravy poměrů z tohoto důvodu deklarována právě u významných záležitostí, na kterých se rodiče nemohou dohodnout.¹² Zejména se v praxi jedná o řešení školského zařízení, kam má dítě nastoupit. Praktické problémy však v této souvislosti vznikají také s řadou dalších otázek, zejména pak zásahů do integrity nezletilého či vydání jeho dokladů.

Objasnění možnosti soudního zásahu předběžným opatřením do těchto otázek dle mého názoru není možné paušalizovat. Rozhodující jsou konkrétní okolnosti případu a přesná identifikace záležitosti, na které se rodiče nezletilého nemohou dohodnout. Nepochybně platí, že není možné předběžně upravit poměry nezletilého tam, kde samotným předběžným opatřením je sporná záležitost mezi rodiči vyřešena, neboť byla toliko jednorázového charakteru. Souhlasím proto s rozhodnutím KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 7 Co 1834/95, který vymezil, že „*předběžné opatření nemůže být zásadně vydáno, jestliže jeho obsah by byl totožný s rozhodnutím ve věci samé. Tím by vlastně soud předbíhal rozhodnutí ve věci samé. Proto nemůže být vydáno předběžné opatření, jímž by soud udělil souhlas k podání žádosti o vydání cestovního pasu pro nezletilou, je-li právě toto předmětem zahájeného soudního řízení.*“ Totéž platí i pro případné zásahy do integrity nezletilého, pokud by mělo být předběžným opatřením vysloveno, že takovýto zásah je třeba provést, neboť

10 K tomuto lze poukázat např. na rozhodnutí ÚS, sp. zn. I. ÚS 618/05, ve kterém ÚS vymezil, že „... ve věcech péče o nezletilé poukazuje na nutnost použití takové interpretace účelu předběžného opatření v souladu s čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, jejíž výsledkem rozhodně nemůže být minimální míra ochrany základních práv jako určitého standardu. Jinými slovy, předběžné opatření upravující styk rodičů s dětmi musí být použito s ohledem na charakter a význam jim chráněného zájmu, kterým je umožnit i rodiči, který s dítětem trvale nežije, pravidelný a co nejširší kontakt, protože je to právě množství času, ve kterém je možno realizovat i neverbální výchovné působení rodiče, tzv. výchova přítomnosti či příkladem, která je, jak je obecně známo, tou nejučinnější výchovnou metodou. Je nutno mít na zřeteli, že jakákoliv deformace vztahu rodič-dítě v důsledku odcizení, je v pozdější době jen těžko napravitelná. Rozhodnutí soudu, kterým byl odmítnut stěžovatelův návrh, požadující úpravu styku s nezletilým dítětem dalším předběžným opatřením pro období letních prázdnin, za situace, kdy nebylo možno očekávat v dohledné době dohodu rodičů ani rozhodnutí ve věci samé, nemůže být odůvodněno pouze odkazem na dříve vydané předběžné opatření, které navíc otcův kontakt s dítětem v období letní dovolené vůbec neupravovalo. K tomu, aby nedošlo k zásahu do výkonu rodičovských práv a práva na spravedlivý proces zaručených Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, musí být rozhodnutí soudu založeno na skutečnostech majících oporu ve skutkovém stavu a důkazech obsažených ve spise a musí být rádně a přesvědčivě odůvodněno.“

11 Drápal například situaci charakterizuje následovně: „předběžné opatření nelze vydat tam, kde by šlo o úpravu faktických (a nikoliv právních) vztahů mezi účastníky, a zpravidla ani tam, kde by neslo o úpravu předběžnou, ale ve svých důsledcích konečnou. Viz DRÁPAL, L. In DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 422.

12 Srov. DRÁPAL, L. In DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 423.

pak by již meritorní vyřešení věci postrádalo smyslu. V neposlední řadě proto takto není možné předběžným opatřením ani určit bydliště dítěte.

I v těchto případech však dle mého názoru není předběžná úprava poměrů zcela vyloučena. Přípustné je totiž vydání předběžného opatření, jehož výrok by byl formován negativně jako zákaz toho, aby rodič do meritorního vyřešení situace něco vykonal, respektive jako povinnost něčeho se do tohoto okamžiku zdržet. Proto není problém, aby předběžným opatřením bylo nařízeno, aby se rodič zdržel podání žádosti o vydání cestovního pasu, aby se zdrželo odpovídající zdravotnické zařízení zásahu do integrity nezletilého či aby se rodič, který chce změnit bydliště a tímto změnit i bydliště dítěte, do meritorního rozhodnutí o určení bydliště dítěte nikam nestěhoval.

Specifickým případem záležitosti, o které se rodiče nemohou dohodnout, je z procesního hlediska určení školského zařízení, do kterého má nezletilý nastoupit. V tomto případě není možné, aby byla předběžná úprava formulována zákazem určité činnosti do doby meritorního rozhodnutí, neboť nezletilý musí k povinné školní docházce nastoupit. Časové hledisko je tak v těchto záležitostech nejdůležitější. Pokud není možné meritorně o tom, do kterého školského zařízení má nezletilý nastoupit, rozhodnout do okamžiku nastoupení povinné školní docházky, pak aktuální právní úprava vyvolává poměřování nezbytnosti zásahu pro zakotvení alespoň určité jistoty do postavení nezletilého, který z důvodu neshody rodičů neví, „kam bude od září chodit do školy“, a nebezpečí odpadnutí nezbytnosti jakéhokoli zásahu následného, když bude již předběžným opatřením určeno, do které školy nezletilý nastoupí.

Ve všech výše uvedených případech se proto předběžné opatření nejeví jako procesně nejvhodnějším řešením. Svým charakterem vyžadují především rychlý zásah, který je možné charakterizovat i jako „rychlý řez“. Rozhodnutí o významné záležitosti velmi často vyžaduje toliko vyslechnutí rodičů a jejich argumentů, proč nesusouhlasí s názorem druhého rodiče. Za stěžejní je v těchto řízeních nutné považovat především zjištění názoru nezletilého, pokud je to s přihlédnutím k jeho rozumové a volní vyspělosti možné. Nelze vyloučit ani případy, kdy se rozhodnutí může podobat „věštění z křišťálové koule“, protože pro určení, zda má nezletilý chodit do školy A nebo do školy B, které se liší pouze lokalitou, nemá mnohdy v aplikaci konkrétní právní normy žádný podklad. Soud musí přitom vždy zohledňovat zájem dítěte a přiklonit se k určení té školy, kterou pro nezletilého považuje za vhodnější. Je nepochybně ke zvážení, zda takové rozhodnutí, které fakticky supluje rodiče neschopné se na řešení významné záležitosti jejich dítěte domluvit, vyžaduje složité dokazování, projednání věci v jednací síni, ačkoli množství důkazních prostředků je mnohdy mizivé, a především přezkoumání rozhodnutí odvolacím soudem, které celé řízení prodlužuje.

Z těchto důvodů předběžné opatření, i když je vydáno a formulováno jako toliko dočasné řešení situace, ať již v podobě zákazu něco učinit, nebo v podobě dočasného určení školy, v konečném důsledku skutečně mnohdy jakékoli další jiné řešení situace znemožňuje, neboť do meritorního rozhodnutí uplyne tak dlouhá doba, že rodič, který původně navrhoval něco jiného, na svůj návrh zpravidla rezignuje. Např. pokud je rodiči zakázáno požádat nezletilého o pas, je to zpravidla za účelem konkrétního vycestování do zahraničí v brzké době, pokud je rodiči zakázáno se s nezletilým přestěhovat, zpravidla musí rezignovat na zajímavou pracovní nabídku, kvůli které tak chtěl učinit apod. Rozhodnutí, které po dvou letech pravomocně tomuto rodiči „dá za pravdu“ je pak pro něj již jen slabou útěchou, neboť si nepochybně své záležitosti uspořádal jinak. Z tohoto pohledu proto vyjadřují pochybnost, zda je justice při řešení těchto specifických záležitostí, u nichž je mimořádně důležitá především rychlost jejich řešení, dostatečně dětem vstřícná. Mám za to, že

tyto záležitosti by vyžadovaly zvláštní procesní úpravu, která by lépe odpovídala jejich potřebám. Jako vhodnou inspirací se mohou jevit tzv. neodkladná opatření, nově zakotvená ve slovenské právní úpravě zákona č. 161/2015 Z. z., civilního mimosporového poriadku. Jejich podstatou je rychlé rozhodnutí, které následně nevyžaduje žádné následné rozhodnutí ve věci samé.

Závěrem

Jak vyplynulo z výše uvedeného, nelze zhodnotit, že by v současné době bylo nařízení předběžného opatření při řešení významné otázky, na které se rodiče nemohou shodnout, zcela vyloučeno. Nezbytné je vždy řešit a poměřovat, zda tímto není předjíháno rozhodnutí ve věci samé a dále posoudit, zda taková prozatímní úprava skutečně bude efektivní a napomůže zklidnění situace. Typicky je možné předběžné opatření formulovat negativně jako zákaz určité činnosti. Zásadním problémem je však určení školského zařízení, na kterém se rodiče nemohou shodnout, protože to je časově určeno i předpisy správního práva a není myslitelné čekat až do pololetí, na kterou školu má dítě nastoupit. Zde se jeví právní úprava v současné době spíše nedostatečná.

Navrhují proto, aby v budoucnu existovalo zvláštní řízení, respektive existovala zvláštní procesní pravidla, která umožní rychlé rozhodnutí vydané po jiném soudním roku, proti kterému nebude přípustný žádný opravný prostředek. Byť půjde o procesně spíše nestandardní řešení, nelze, dle mého názoru, takovouto právní úpravu považovat za ústavně nekomformní, neboť ÚS již několikrát vyslovil, že princip dvojinstančnosti řízení není v soukromém právu bezvýhradný.¹³ Tam, kde musí soud zasahovat z důvodu, že rodiče ve snaze dohodnout se o záležitosti jejich společného dítěte selhali a tedy svou odpovědnost přenesli na soud, považují rychlé jednoinstanční rozhodnutí za souladné se zájmy dítěte a zcela dostačující. Do přijetí této nové právní úpravy nezbyvá soudu, než fakticky, pokud není zbytí, všechna výše uvedená pravidla porušit, předběžným opatřením nařídit, kam bude dítě „prozatímně“ chodit do školy a vystavit jej tak i možným důsledkům následné změny tohoto rozhodnutí.

13 Viz např. rozhodnutí ÚS, sp. zn. III. ÚS 1206/10 ze dne 31. 5. 2012): „.....Což je významné potud, že nejde-li o "trestní obvinění", není ani ústavněprávní záruky instančního přezkumu takového rozhodnutí; požadavek opravného prostředku pak není součástí nároků na spravedlivý proces ani podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy ani podle čl. 36 odst. 1 Listiny.“ V rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 771/06 Ústavní soud konstatoval, že "v českém civilním procesu se sice uplatňuje princip dvojinstančnosti řízení, avšak tento princip neplatí zdaleka bezvýhradně. Z ústavněprávního hlediska není soudní řízení povinně dvoustupňové a jednostupňové soudnictví ve věcech objektivně bagatelního významu nikterak nevybočuje z ústavních mezí (srov. Sbirka nálezů a usnesení Ústavního soudu sv. 22, č. 22, str. 387). Ostatně tento požadavek neklade na civilní řízení ani Evropský soud pro lidská práva".

TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.

nositel licence pro šíření metody

NABÍZÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

MY BACKPACK

Akreditovaný vzdělávací program MPSV ČR č. 2015/0023-PC/SP

Metoda My Backpack byla vyvinuta v Holandsku a pomáhá dospělým mluvit s dětmi o těžkých tématech, jakými jsou například okolnosti a důvody jejich odchodu z rodiny do dětského domova nebo do pěstounské péče. Metoda pracuje s událostmi v průběhu přechodu dítěte z původní rodiny do náhradní rodinné péče a zaměřuje se na důvody a okolnosti vlastního procesu přemístění dítěte. Děti těmto událostem často dobře nerozumí. Příběh My Backpack nabízí dětem strukturu, díky které mohou o svém příchodu do náhradní rodiny mluvit mnohem otevřeněji, a mohou tak i lépe přijmout a pochopit, proč se ocitli v pěstounské péči nebo v dětském domově.

Metoda pomáhá dospělým pochopit, jak děti události kolem přemístění prožívaly, přijmout jejich chování v té době a skutečně naslouchat jejich potřebám. Metoda přispívá k prevenci posttraumatické stresové poruchy dětí umístěných mimo vlastní rodinu.

Umístění dítěte mimo původní rodinu je vždy významnou událostí v životě dítěte a může se jednat o událost traumatizující. Trauma je charakteristické tím, že jedinec nemá možnost situaci kontrolovat. Umístění dítěte do náhradní péče probíhá často právě tak. Dítě událostem nerozumí a nemá žádný vliv na to, co se odehrává. Takový zážitek potom významně mění představu dítěte o sobě, o dospělých, o světě jako takovém. Nic už není takové, jako bylo dřív. Dítě může přijít o pocit bezpečí a stability ve světě, o představu, že chování druhých lidí lze předpovídat, o pocit vlastní hodnoty a kompetence. Nezřídka se objevují také pocity viny a stud.

Metoda My Backpack si klade za cíl vrátit dítěti přiměřený pocit kontroly – sebe, druhých, světa kolem nich. Dítě se opět stává tím, kdo svůj příběh vypráví (za pomoci dospělých znovu získává svůj „hlas“ a učí se pojmenovávat to, co prožívá) a vytváří (pomocí unikátní interaktivní počítačové hry, v jejímž závěru si dítě vyrábí spolu s dospělými malou knížku s obrázky). Metoda kombinuje narativní přístup (dítě je aktivní ve vyprávění svého příběhu), nejnovější psychoanalytický přístup k práci s traumatem (mentalizace jako cesta k obnovené komunikaci mezi vnitřním světem a zkušeností dítěte a vnitřními světy lidí kolem něj) a prvky kreativní terapie (práce s obrázky a interaktivní počítačovou hrou nabízí zážitek ze společné činnosti).

Použití je vhodné pro sociální pracovníky, kteří se v každodenní práci setkávají s dětmi, které prožívají zátěžové situace v rodině, pro pěstouny a další osoby pečující o děti umístěné mimo přirozené rodinné prostředí, zejména v dětských centrech a dětských domovech. Tedy pro všechny, jejichž úkolem a povinností je poskytnout dítěti vysvětlení jeho situace a zároveň mu pomoci se zpracováním traumat a ztrát, které zažilo.

Program je určen zejména pro sociální pracovníky v oblastní náhradní rodinné péči, pro pracovníky doprovázejících organizací, pro psychology a další profesionály pracující s dětmi v oblasti náhradní rodinné péče.

Cena vzdělávacího programu: 4800 Kč

(zahrnuje 24 výukových hodin, počítačový program včetně osvědčení o jeho používání, loutku od certifikovaného výrobce dětských hraček, emoční karty a výukové materiály včetně průvodce metodou). Akreditace MPSV ČR č. 2015/0023-PC/SP.

Místo konání TRIADA – Poradenské centrum
Orlí 20, Brno

Nabízíme termín zahájení březen 2017,
čtvrtek 30. – pátek 31. 3. závěr vzdělávání úterý 30. 5.

Další termín tohoto akreditovaného vzdělávání – podzim 2017.

Vzdělávací programy jsou úzce provázány s dlouhodobým praktickým působením lektorů na poli náhradní rodinné péče (v oblasti vzdělávání i odborného poradenství) a v oblasti práce s rodinou ohroženého dítěte. Jsou vedeny interaktivní zážitkovou formou s aktivním zapojením každého účastníka. Odborným garantem vzdělávacích programů je ředitelka TRIADA – Poradenské centrum PhDr. Eva Rotreklová.

Počet účastníků ve skupině je omezen, v případě zájmu nás prosím kontaktujte prostřednictvím elektronické pošty vzdelavani@triada-centrum.cz. Na výše uvedenou emailovou adresu, případně na tel. číslo 774 225 665 můžete směřovat také jakékoli Vaše dotazy ohledně vzdělávacích programů. Bližší informace o organizaci TRIADA – Poradenské centrum naleznete na www.triada-centrum.cz. Aktuality též na www.mybackpack.cz.

Mgr. Viktor Janč
vzdelavani@triada-centrum.cz
mobil: 774 225 665

TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.
Orlí 20, 602 00 Brno, IČO: 266 47 486
Tel.: 774 409 909, 774 909 130,
www.triada-centrum.cz

TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.
Orlí 20, 602 00 Brno, IČ: 266 47 486
Tel.: 774 40 909, 774 909 130
www.triada-centrum.cz